

Briselē, 20.12.2017
COM(2017) 835 final

2017/0360 (NLE)

**PAMATOTS PRIEKŠLIKUMS SASKAŅĀ AR LĪGUMA PAR EIROPAS SAVIENĪBU
7. PANTA 1. PUNKTU PAR TIESISKUMU POLIJĀ**

Priekšlikums

PADOMES LĒMUMS

**par konstatēšanu, ka ir droša varbūtība, ka Polija varētu nopietni pārkāpt
tiesiskumu**

PASKAIDROJUMA RAKSTS

1. IEVADS

- (1) Eiropas Savienība ir dibināta, balstoties uz kopīgām vērtībām, kuras ir nostiprinātas Līguma par Eiropas Savienību (“LES”) 2. pantā un kuras ietver tiesiskuma ievērošanu. Komisija, papildus tās uzdevumam nodrošināt ES tiesību ievērošanu, kopā ar Eiropas Parlamentu, dalībvalstīm un Padomi ir atbildīga arī par Savienības kopīgo vērtību garantēšanu.
- (2) Eiropas Savienības Tiesas un Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūrā, kā arī Eiropas Padomes izstrādātajos dokumentos, kuru pamatā izmantota Eiropas Padomes komisijas “Demokrātija caur tiesībām” (“*Venēcijas komisija*”) pieredze, sniegts neizsmelošs šo principu uzskaitījums un tādējādi definēta tiesiskuma pamatnozīme. Šie principi ietver likumību, kas nozīmē pārredzamu, pārskatatbildīgu, demokrātisku un plurālistisku likumu ieviešanas procesu, juridisko noteiktību, varas dalīšanu, izpildvaras patvaļīguma aizliegumu, neatkarīgas un objektīvas tiesas, efektīvu pārskatīšanu tiesās, t. sk. pamattiesību ievērošanu, un vienlīdzību likuma priekšā¹. Papildus šo principu un vērtību ievērošanai valsts iestādēm ir arī lojālas sadarbības pienākums.
- (3) Saskaņā ar LES 7. panta 1. punktu Padome pēc trešdaļas dalībvalstu, Eiropas Parlamenta vai Eiropas Komisijas pamatota priekšlikuma, saņēmusi Eiropas Parlamenta piekrišanu, ar četru piektdaļu tās locekļu balsu vairākumu var konstatēt, ka ir droša varbūtība, ka kāda dalībvalsts varētu nopietni pārkāpt 2. pantā minētās vērtības. Pirms nākt klajā ar šādu konstatāciju, Padome uzklausa attiecīgo dalībvalsti un, pieņemot lēmumu saskaņā ar to pašu procedūru, var šai dalībvalstij adresēt ieteikumus.
- (4) Šajā pamatotajā priekšlikumā saskaņā ar LES 7. panta 1. punktu ir atspoguļotas Komisijas bažas attiecībā uz tiesiskumu Polijā. Komisija aicina Padomi, pamatojoties uz iepriekš minēto noteikumu, konstatēt, ka ir droša varbūtība, ka Polijas Republika varētu nopietni pārkāpt tiesiskumu, kas ir viena no LES 2. pantā minētajām vērtībām.
- (5) Komisijas bažas ir saistītas ar šādiem jautājumiem:
 - (1) neatkarīgas un likumīgas konstitucionālās pārskatīšanas trūkums;
 - (2) Polijas parlamenta pieņemtie jaunie tiesību akti par Polijas tiesu varu, kuri rada nopietnas bažas par tiesu varas neatkarību un būtiski palielina sistēmisko draudu tiesiskumam Polijā:
 - (a) Likums par Augstāko tiesu, ko Senāts apstiprināja 2017. gada 15. decembrī;
 - (b) Likums, ar ko groza Likumu par parasto tiesu organizāciju (turpmāk “Likums par parasto tiesu organizāciju”), kas publicēts Polijas Oficiālajā Vēstnesī 2017. gada 28. jūlijā un stājās spēkā 2017. gada 12. augustā;
 - (c) Likums, ar ko groza Likumu par Valsts tiesu padomi un dažus citus likumus (turpmāk “Likums par Valsts tiesu padomi”), ko Senāts apstiprināja 2017. gada 15. decembrī;

¹ Skatīt Komisijas 2014. gada 11. marta paziņojuma Eiropas Parlamentam un Padomei “*Jauns ES mehānisms tiesiskuma nostiprināšanai*” I pielikuma 2. iedaļu, COM(2014) 158 final.

- (d) Likums, ar ko groza Likumu par Valsts tiesnešu un prokuroru skolu, Likumu par parasto tiesu organizāciju un dažus citus likumus ("Likums par Valsts tiesnešu skolu"), kas publicēts Polijas Oficiālajā Vēstnesī 2017. gada 13. jūnijā un stājās spēkā 2017. gada 20. jūnijā.

2. FAKTI UN PROCESUĀLAIS KONTEKSTS

- (6) Kopš 2015. gada novembra Komisija ir rūpīgi sekojusi notikumu attīstībai attiecībā uz tiesiskumu Polijā un ir rīkojusies. Pilnīgs pārskats par minēto notikumu attīstību attiecībā uz tiesiskumu Polijā un Komisijas dialogu ar Polijas valdību saskaņā ar tiesiskuma mehānismu² atrodams Komisijas Ieteikumā (ES) 2016/1374³, (ES) 2017/146⁴ un (ES) 2017/1520⁵. Turpmāk sniegts pārskats par galvenajām attīstības tendencēm.
- (7) Tiesiskuma mehānisms sniedz norādes dialogam starp Komisiju un attiecīgo dalībvalsti, lai nepieļautu sistēmisku draudu tiesiskumam eskalāciju. Šā dialoga mērķis ir ļaut Komisijai rast risinājumu ar attiecīgo dalībvalsti, lai novērstu situāciju, kad rodas sistēmiski draudi tiesiskumam, kuri savukārt varētu pārtapt "droš[ā] varbūtīb[ā], ka kāda dalībvalsts varētu nopietni pārkāpt [vērtības]" — šādā gadījumā potenciāli tiktu izmantota "LES 7. panta procedūra". Mehānisms aktivizējams tad, ja dalībvalstu iestādes veic pasākumus vai pieļauj situācijas, kas, visticamāk, sistemātiski un negatīvi ietekmēs iestāžu integritāti, stabilitāti vai pienācīgu darbību un garantiju mehānismus, kuri dalībvalstu līmenī izveidoti tiesiskuma nodrošināšanai ("valsts tiesiskuma nodrošinātāji")⁶. Tiesiskuma mehānismam ir trīs posmi. Pirmajā posmā ("*Komisijas novērtējums*") Komisija apkopo un analizē visu attiecīgo informāciju, un izvērtē, vai ir skaidras norādes par sistēmisku draudu tiesiskumam. Ja sākotnējā izvērtējuma rezultātā Komisija uzskata, ka pastāv sistēmisks drauds tiesiskumam, tā uzsāks dialogu ar attiecīgo dalībvalsti, nosūtot tai "atzinumu par tiesiskumu", pamatojot savas bažas un dodot attiecīgajai dalībvalstij iespēju atbildēt. Otrajā posmā ("*ieteikums par tiesiskumu*"), ja jautājums nav apmierinoši atrisināts, Komisija var izdot dalībvalstij adresētu "ieteikumu par tiesiskumu". Šādā gadījumā Komisija norāda savu bažu iemeslus, iesaka dalībvalstij noteiktā termiņā atrisināt konstatētās problēmas un informēt Komisiju par darbībām, kas veiktas šajā sakarā. Trešajā posmā ("*pasākumi pēc ieteikuma par tiesiskumu*") Komisija uzrauga pasākumus, ko dalībvalsts veic pēc ieteikuma saņemšanas. Viss process kopumā ir balstīts uz nepārtrauktu dialogu starp Komisiju un attiecīgo dalībvalsti.
- (8) Pēdējos divos gados Komisija ir plaši izmantojusi tiesiskuma mehānismā paredzētās iespējas veidot konstruktīvu dialogu ar Polijas iestādēm. Šajā procesā Komisija vienmēr ir objektīvi un rūpīgi pamatojusi savas bažas. Komisija ir izdevusi atzinumu par tiesiskumu un trīs ieteikumus par tiesiskumu. Komisija par šo jautājumu ir nosūtījusi Polijas iestādēm un no tām saņēmusi pāri par 25 vēstulēm. Ir notikušas arī vairākas sanāksmes un tikšanās Komisijas un Polijas iestāžu starpā gan Varšavā, gan Briselē, galvenokārt pirms pirmā ieteikuma par tiesiskumu izdošanas. Komisija

² Komisijas 2014. gada 11. marta paziņojums Eiropas Parlamentam un Padomei "*Jauns ES mehānisms tiesiskuma nostiprināšanai*", COM(2014) 158 final.

³ Komisijas 2016. gada 27. jūlija Ieteikums (ES) 2016/1374 par tiesiskumu Polijā (OV L 217, 12.8.2016., 53. lpp.).

⁴ Komisijas 2016. gada 21. decembra Ieteikums (ES) 2017/146 par tiesiskumu Polijā, ar ko papildina Ieteikumu (ES) 2016/1374 (OV L 22, 27.1.2017., 65. lpp.).

⁵ Komisijas 2017. gada 26. jūlija Ieteikums (ES) 2017/1520 par tiesiskumu Polijā, ar ko papildina Ieteikumus (ES) 2016/1374 un (ES) 2017/146 (OV L 228, 2.9.2017., 19. lpp.).

⁶ Paziņojums COM(2014) 158 final, 4.1. punkts.

vienmēr ir skaidri paudusi gatavību veidot konstruktīvu dialogu un šajā nolūkā ir vairākkārt aicinājusi Polijas iestādes tikties atkārtoti.

2.1. TIESISKUMA MEHĀNISMA IEDARBINĀŠANA

- (9) Pirms *Sejma* vispārējām vēlēšanām 2015. gada 25. oktobrī aizejošais parlamenta sasaukums 2015. gada 8. oktobrī izvirzīja piecas personas, kuras valsts prezidentam “jāieceļ” par Konstitucionālās tiesas tiesnešiem. Trīs tiesneši ieņemtu amatus, kuri atbrīvojās aizejošā parlamenta sasaukuma pilnvaru laikā, bet divi tiesneši ieņemtu amatus, kas atbrīvojās jaunā parlamenta sasaukuma pilnvaru laikā, kuru termiņš sākās 2015. gada 12. novembrī. Pēc vispārējām vēlēšanām *Sejms*, izmantojot paātrinātu procedūru, 2015. gada 19. novembrī grozīja Likumu par Konstitucionālo tiesu, ieviešot iespēju atcelt iepriekšējā parlamenta sasaukuma izvirzītās tiesnešu kandidatūras un izvirzīt piecus jaunus tiesnešus. *Sejms* 2015. gada 25. novembrī pieņēma priekšlikumu, ar kuru atceļ iepriekšējā parlamenta sasaukuma izvirzītās piecas kandidatūras, un 2. decembrī izvirzīja piecus jaunus tiesnešus.
- (10) Konstitucionālajā tiesā tika celta prasība attiecībā uz iepriekšējā parlamenta sasaukuma un jaunā parlamenta sasaukuma lēmumiem. Tiesa pēc tam pasludināja divus spriedumus: 2015. gada 3. un 9. decembrī. Konstitucionālā tiesa 2015. gada 3. decembra spriedumā⁷ *inter alia* nolēma, ka *Sejma* iepriekšējais sasaukums bija tiesīgs izvirzīt trīs tiesnešus, kas aizstāj tiesnešus, kuru pilnvaru termiņš beidzās 2015. gada 6. novembrī. Vienlaikus Konstitucionālā tiesa precizēja, ka *Sejms* nebija tiesīgs ievēlēt divus tiesnešus, kas aizstāja tos tiesnešus, kuru pilnvaru termiņš beidzās decembrī. Spriedumā ir arī īpaša atsauce uz valsts prezidenta pienākumu nekavējoties pieņemt *Sejma* ievēlētā tiesneša zvērestu. Konstitucionālā tiesa 2015. gada 9. decembrī⁸ *inter alia* padarīja par spēkā neesošu juridisko pamatu *Sejma* jaunā sasaukuma izvirzītajām trīs tiesnešu kandidatūrām uz amata vietām, kuras atbrīvojās 2015. gada 6. novembrī un kurām iepriekšējais parlamenta sasaukums jau bija likumīgi izvirzījis tiesnešu kandidatūras.
- (11) *Sejms* 2015. gada 22. decembrī pieņēma likumu, ar kuru groza Likumu par Konstitucionālo tiesu, kas skar tiesas darbību, kā arī tās tiesnešu neatkarību⁹.
- (12) Komisija 2015. gada 23. decembrī nosūtīja Polijas valdībai vēstuli, kurā lūdza informāciju par plānotajiem pasākumiem attiecībā uz iepriekš minētajiem diviem Konstitucionālās tiesas spriedumiem. Komisija norādīja, ka tā sagaida, ka 2015. gada 22. decembrī pieņemtais likums nestāsies spēkā, kamēr pilnībā un pienācīgi nebūs izvērtēti visi jautājumi attiecībā uz tā ietekmi uz neatkarību un Konstitucionālās tiesas darbību. Komisija arī ieteica Polijas iestādēm cieši sadarboties ar Venēcijas komisiju. Komisija 11. janvārī saņēma atbildi no Polijas valdības, taču tā nekliedēja līdzšinējās bažas.
- (13) Polijas valdība 2015. gada 23. decembrī Venēcijas komisijai lūdza atzinumu par 2015. gada 22. decembrī pieņemto likumu. Tomēr Polijas parlaments negaidīja šo atzinumu, pirms veikt turpmākus pasākumus, un likums tika publicēts Oficiālajā Vēstnesī un stājās spēkā 2015. gada 28. decembrī.

⁷ K 34/15.

⁸ K 35/15.

⁹ 2015. gada 22. decembra Likums, ar kuru groza 2015. gada 25. jūnija Likumu par Konstitucionālo tiesu, publicēts Oficiālajā Vēstnesī 28. decembrī, 2217. ieraksts.

- (14) *Sejms* 2015. gada decembrī un 2016. gada janvārī pieņēma virkni īpaši sensitīvu jaunu tiesību aktu, no kuriem vairākus pieņēma, izmantojot paātrinātu likumdošanas procedūru, piemēram, plašsaziņas līdzekļu likumu¹⁰, jaunu Civildienesta likumu¹¹, likumu, ar ko groza likumu par policiju un dažus citus likumus¹², un likumu par Valsts prokuratūru¹³.
- (15) Komisija 2016. gada 13. janvārī rīkoja pirmās politikas debates, lai izvērtētu stāvokli Polijā. Komisija nolēma izskatīt stāvokli saskaņā ar tiesiskuma mehānismu un pilnvaroja priekšsēdētāja pirmo vietnieku Timmermansu uzsākt dialogu ar Polijas Republikas iestādēm, lai precizētu attiecīgos jautājumus un apzinātu iespējamus risinājumus. Tajā pašā dienā Komisija par to informēja Polijas valdību.
- (16) Komisija 2016. gada 19. janvārī Polijas valdībai nosūtīja vēstuli, kurā piedāvāja palīdzēt ar zināšanām un pieredzi un pārrunāt jautājumus saistībā ar jauno plašsaziņas līdzekļu likumu. Polijas valdība 2016. gada 19. janvārī nosūtīja vēstuli Komisijai, kurā darīja zināmu savu viedokli par strīdu saistībā ar tiesnešu iecelšanu, *inter alia* atsaucoties uz konstitucionālu tradīciju attiecībā uz tiesnešu iecelšanu.
- (17) Konstitucionālā tiesa 2016. gada 9. martā nolēma, ka 2015. gada 22. decembrī pieņemtais likums neatbilst Konstitūcijai. Valdība minēto spriedumu līdz šim nav publicējusi Oficiālajā Vēstnesī, un tādējādi tam nav juridiska spēka. Valdība oficiāli pamato savu lēmumu ar apgalvojumu, ka Konstitucionālajai tiesai būtu vajadzējis pasludināt spriedumu saskaņā ar likumā noteikto kvorumu, kā paredzēja par Konstitūcijai neatbilstošu pasludinātais likums. Tomēr Konstitucionālajā tiesā bija tikai 12 likumīgi iecelti tiesneši, bet pārējie trīs tiesneši, kurus 2015. gada oktobrī iecēla *Sejms*, gaidīja, kad valsts prezidents pieņems viņu zvērestu.
- (18) Venēcijas komisija 2016. gada 11. martā pieņēma atzinumu “par grozījumiem 2015. gada 25. jūnija Likumā par Konstitucionālo tiesu”¹⁴. Atzinumā Polijas parlaments tika aicināts rast risinājumu attiecībā uz tiesnešu iecelšanu, balstoties uz tiesiskumu un ievērojot Konstitucionālās tiesas spriedumus. Atzinumā arī *inter alia* tika uzskatīts, ka augstais klātbūtnes kvorums, prasība par divu trešdaļu balsu vairākumu spriedumu pieņemšanai un stingrais noteikums, kas padara neiespējamu steidzamu lietu izskatīšanu, jo īpaši šo prasību kopējā ietekme, būtu padarījuši Konstitucionālo tiesu par neefektīvu. Visbeidzot, atzinumā tika uzskatīts, ka atteikums publicēt 2016. gada 9. marta spriedumu vēl vairāk padziļinātu konstitucionālo krīzi Polijā.
- (19) Pēc 2016. gada 9. marta sprieduma Konstitucionālā tiesa atsāka lietu izskatīšanu. Polijas valdība šajos tiesvedības procesos nepiedalījās. Turklāt Polijas valdība atteicās publicēt spriedumus, kurus pēc tam pasludināja Konstitucionālā tiesa.
- (20) Eiropas Parlaments 2016. gada 13. aprīlī pieņēma rezolūciju par stāvokli Polijā, kurā mudina Polijas valdību nekavējoties ievērot, publicēt un pilnībā īstenot Konstitucionālās tiesas 2016. gada 9. marta spriedumu un īstenot 2015. gada 3. un

¹⁰ 2015. gada 30. decembra Likums, ar ko groza Apraides likumu, publicēts Oficiālajā Vēstnesī 2016. gada 7. janvārī, 25. ieraksts.

¹¹ 2015. gada 30. decembra Likums, ar ko groza Likumu par Civildienestu un dažus citus tiesību aktus, publicēts Oficiālajā Vēstnesī 2016. gada 8. janvārī, 34. ieraksts.

¹² 2016. gada 15. janvāra Likums, ar ko groza Likumu par policiju un citus likumus, publicēts Oficiālajā Vēstnesī 2016. gada 4. februārī, 147. ieraksts.

¹³ 2016. gada 28. janvāra Likums par prokuratūru, publicēts Oficiālajā Vēstnesī 2016. gada 15. februārī, 177. ieraksts; 2016. gada 28. janvāra Noteikumi, ar kuriem īsteno tiesību aktu — Likumu par prokuratūru, publicēts Oficiālajā Vēstnesī 2016. gada 15. februārī, 178. ieraksts.

¹⁴ Atzinums Nr. 833/2015, CDL-AD(2016)001 (“CDL-AD(2016)001”).

9. decembra spriedumus un aicināja Polijas valdību pilnībā īstenot Venēcijas komisijas ieteikumus¹⁵.

- (21) Polijas Augstākās tiesas kopsapulce 2016. gada 26. aprīlī pieņēma rezolūciju, kurā apliecināts, ka Konstitucionālās tiesas nolēmumi ir spēkā arī tad, ja Polijas valdība atsakās tos publicēt Oficiālajā Vēstnesī.

2.2. Atzinums par tiesiskumu

- (22) Laikā no 2016. gada februāra līdz 2016. gada jūlijam Komisija un Polijas valdība apmainījās ar vairākām vēstulēm un vairākkārt tikās¹⁶.
- (23) Neskatoties uz to, ka šī informācijas apmaiņa starp Komisiju un Polijas valdību bija detalizēta un konstruktīva, tā nespēja kļiedēt Komisijas bažas. Komisija 2016. gada 1. jūnijā pieņēma atzinumu par tiesiskumu Polijā. Pēc dialoga, kas ar Polijas iestādēm noritēja kopš 2016. gada 13. janvāra, Komisija uzskatīja par nepieciešamu minētajā atzinumā formalizēt savu izvērtējumu par pašreizējo stāvokli. Atzinumā bija izklāstītas Komisijas bažas, un tas palīdzēja dialogā ar Polijas iestādēm koncentrēties uz risinājuma rašanu.
- (24) Polijas valdība 2016. gada 24. jūnijā nosūtīja vēstuli Komisijai, kurā informēja, ka ir saņēmusi Komisijas 2016. gada 1. jūnija atzinumu par tiesiskumu. Vēstulē Komisija tika informēta par parlamentārā darba pašreizējo stāvokli Polijā, t. sk. par jauno Likumu par Konstitucionālo tiesu, un tika pausta pārliecība, ka parlamentā sāktais darbs pie jauna likuma par Konstitucionālo tiesu ir pareizais veids, kā panākt konstruktīvu risinājumu.
- (25) *Sejms* 2016. gada 22. jūlijā pieņēma jaunu Likumu par Konstitucionālo tiesu, kas tika publicēts Oficiālajā Vēstnesī 2016. gada 1. augustā. Komisija dažādos likumdošanas procesa posmos sniedza komentārus un apsprieda likumprojekta saturu ar Polijas iestādēm.

2.3. Ieteikums par tiesiskumu (ES) 2016/1374 (pirmais ieteikums)

- (26) Komisija 2016. gada 27. jūlijā pieņēma Ieteikumu par tiesiskumu Polijā. Komisija ieteikumā paskaidroja apstākļus, kādos tā 2016. gada 13. janvārī nolēma izskatīt situāciju saskaņā ar tiesiskuma mehānismu un 2016. gada 1. jūnijā pieņēma atzinumu par tiesiskumu Polijā. Ieteikumā ir arī paskaidrots, ka informācijas apmaiņa starp Komisiju un Polijas valdību nespēja novērst Komisijas bažas. Ieteikumā Komisija konstatēja, ka Polijā pastāv sistēmisks drauds tiesiskumam, un ieteica Polijas iestādēm attiecīgi rīkoties, lai šo draudu steidzami novērstu. Proti, Komisija ieteica Polijas iestādēm: a) pilnībā īstenot Konstitucionālās tiesas 2015. gada 3. un 9. decembra spriedumus, kuri paredz, ka tie trīs tiesneši, kurus 2015. gada oktobrī likumīgi izvirzīja *Sejma* septītais sasaukums, var sākt pildīt Konstitucionālās tiesas tiesneša pienākumus, bet tie trīs tiesneši, kurus bez derīga juridiska pamata uz jau aizpildītām amata vietām izvirzīja *Sejma* astotais sasaukums, tiesneša pienākumus neveic; b) publicēt un pilnībā īstenot Konstitucionālās tiesas 2016. gada 9. marta spriedumus un tiesas turpmākos spriedumus, un nodrošināt, ka turpmāko spriedumu publicēšana notiek automātiski un nav atkarīga no izpildvaras vai likumdevējvaras

¹⁵ Eiropas Parlamenta 2016. gada 13. aprīļa rezolūcija par stāvokli Polijā (2015/3031 (RSP)).

¹⁶ Komisijas 2016. gada 1. februāra un 2016. gada 3. marta vēstule; Polijas valdības 2016. gada 29. februāra, 2016. gada 21. marta, 2016. gada 31. marta un 2016. gada 24. jūnija vēstule; Komisijas un Polijas valdības 2016. gada 5. aprīļa, 2016. gada 24. maija un 2016. gada 26. maija sanāksme.

lēmumiem; c) nodrošināt, ka visās Likuma par Konstitucionālo tiesu reformās tiek ievēroti Konstitucionālās tiesas spriedumi, t. sk. 2015. gada 3. un 9. decembra spriedumi un 2016. gada 9. marta spriedums, un pilnībā tiek ņemts vērā Venēcijas komisijas atzinums; un nodrošināt, ka Konstitucionālās tiesas kā Konstitūcijas sargātājas efektivitāti neiedragā nosacījumi, kuri nav saskaņā ar tiesiskumu; d) nodrošināt, ka Konstitucionālā tiesa var pārskatīt 2016. gada 22. jūlijā pieņemtā jaunā Likuma par Konstitucionālo tiesu saderību, pirms tas stājas spēkā, un publicēt un pilnībā īstenot tiesas spriedumu attiecībā uz to; e) atturēties no rīcības un publiskiem paziņojumiem, kas varētu iedragāt Konstitucionālās tiesas leģitimitāti un efektivitāti.

- (27) Komisija aicināja Polijas valdību triju mēnešu laikā atrisināt šajā ieteikumā konstatētās problēmas un informēt Komisiju par šajā sakarā veiktajiem pasākumiem. Komisija norādīja, ka tā ir gatava veidot konstruktīvu dialogu ar Polijas valdību. Polijas valdība 2016. gada 27. oktobra atbildes vēstulē nevienā punktā nepiekrita ieteikumā paustajai nostājai un neziņoja par jauniem pasākumiem, kas veikti, lai kļiedētu Komisijas minētās bažas attiecībā uz tiesiskumu.
- (28) Valsts prezidents 2016. gada 30. jūlijā parakstīja 2016. gada 22. jūlija likumu, kas tika publicēts Oficiālajā Vēstnesī 2016. gada 1. augustā.
- (29) Konstitucionālā tiesa 2016. gada 11. augustā pieņēma spriedumu par 2016. gada 22. jūlija likumu¹⁷. Spriedumā bija secināts, ka daudzi no minētā likuma noteikumiem, par kuriem Komisija kopumā bija paudusi bažas arī 2016. gada 27. jūlija ieteikumā, nav konstitucionāli¹⁸. Polijas valdība neatzina šā sprieduma spēkā esamību un Oficiālajā Vēstnesī to nepublicēja.
- (30) Polijas valdība 2016. gada 16. augustā publicēja 21 spriedumu, ko tiesa bija pieņēmusi laikā no 2016. gada 6. aprīļa līdz 2016. gada 19. jūlijam. Tomēr 2016. gada 9. marta un 2016. gada 11. augusta spriedumu valdība nepublicēja.
- (31) Eiropas Parlaments 2016. gada 14. septembrī pieņēma rezolūciju par stāvokli Polijā¹⁹, kurā *inter alia* aicināja Polijas valdību sadarboties ar Komisiju saskaņā ar lojālas sadarbības principu, kā noteikts Līgumā.
- (32) Venēcijas komisija 2016. gada 14. oktobrī pieņēma atzinumu par 2016. gada 22. jūlija Likumu par Konstitucionālo tiesu²⁰. Neatkarīgi no uzlabojumiem salīdzinājumā ar 2015. gada 22. decembra grozošo likumu atzinumā bija norādīts, ka pieņemtais jaunais likums par Konstitucionālo tiesu būtiski kavēs un apgrūtinās tiesas darbu, iespējams, padarot to neefektīvu, kā arī mazinās tās neatkarību, jo tās darbībai tiks piemērota pārmērīga likumdošanas un izpildvaras kontrole. Atzinumā ir arī kritizēta sistēma, kādā tiesas priekšsēdētāja amata kandidātus ierosina valsts prezidentam, kas varētu izraisīt situāciju, ka tiek iecelts kandidāts, kuru neatbalsta ievērojams skaits tiesnešu. Atzinumā bija arī uzsvērts, ka tiesnešu iecelšanas problēma nav atrisināta, kā ieteikts, un ka 2016. gada 22. jūlija likuma noteikuma īstenošana, kurā paredzēts, ka tiesas priekšsēdētājam jāpiešķir lietas trim “decembra tiesnešiem”, būtu pretrunā tiesas spriedumiem. Atzinumā ir secināts, ka ar šā likuma pieņemšanu Polijas parlaments ir uzņēmies konstitucionālas pārskatīšanas pilnvaras,

¹⁷ K 39/16.

¹⁸ Pamatojums tam, ka likuma noteikumi neatbilst Konstitūcijai, galvenokārt bija varas dalīšanas un līdzsvara princips, tiesu varas neatkarība no citām varām, tiesnešu neatkarība un valsts iestāžu integritātes un efektivitātes princips.

¹⁹ Eiropas Parlamenta 2016. gada 14. septembra rezolūcija par nesajamajiem notikumiem Polijā un to ietekmi uz pamattiesībām, kas noteiktas Eiropas Savienības Pamattiesību hartā (2016/2774(RSP)).

²⁰ Atzinums Nr. 860/2016, CDL-AD(2016)026 (“CDL-AD(2016)026”).

kādas tam kā parastam parlamenta sasaukumam nav piešķirtas. Atzinumā norādīts, ka Polijas parlaments un valdība ir turpinājuši apstrīdēt tiesas kā galīgā arbitra konstitucionālos jautājumos lomu un šīs pilnvaras piešķirumi sev: tie ir radījuši jaunus šķēršļus tiesas efektīvai darbībai un rīkojušies, lai vēl vairāk mazinātu tās neatkarību. Kā konstatēts atzinumā, neatrisinot konstitucionālo krīzi, tie ir kavējuši Konstitucionālās tiesas darbu, neļaujot tai veikt tās demokrātijas, tiesiskuma un cilvēktiesību aizstāves konstitucionālos pienākumus. Polijas valdība nolēma nepiedalīties Venēcijas komisijas 2016. gada 14. oktobra sēdē, jo uzskatīja, ka Venēcijas komisijas atzinums ir vienpusīgs un tajā nav ņemta vērā valdības nostāja.

- (33) ANO Cilvēktiesību komiteja²¹ 2016. gada 31. oktobrī pauda bažas par negatīvo ietekmi, ko rada likumdošanas reformas, t. sk. 2015. gada novembra un decembra un 2016. gada jūlija grozījumi Likumā par Konstitucionālo tiesu, un Konstitucionālās tiesas spriedumu neievērošana, kā arī bažas par tiesas darbību un neatkarību un Starptautiskā pakta par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām īstenošanu. Komiteja mudināja Poliju nekavējoties oficiāli publicēt visus tiesas spriedumus, atturēties no tādu pasākumu ieviešanas, kuri kavē tās efektīvu darbību, un nodrošināt pārredzamu un objektīvu tiesas locekļu iecelšanas procesu un atrašanās amatā drošību, kas atbilst visām likumības prasībām saskaņā ar valsts un starptautiskiem tiesību aktiem.
- (34) Konstitucionālā tiesa 2016. gada 7. novembrī pieņēma spriedumu par 2016. gada 22. jūlija likuma noteikumu par tiesas priekšsēdētāja un priekšsēdētāja vietnieka atlasi atbilstību Konstitūcijai²², kurā norādīja, ka Konstitūcija ir interpretējama tādējādi, ka tiesas priekšsēdētāju ieceļ valsts prezidents no kandidātiem, kuri saņēmuši balsu vairākumu tiesas tiesnešu kopsapulcē.
- (35) 2016. gada 1. un 2. decembrī Senāts pieņēma 2016. gada 30. novembra Likumu par Konstitucionālās tiesas tiesnešu juridisko statusu ("Likums par tiesnešu statusu") un 2016. gada 30. novembra Likumu par Konstitucionālās tiesas organizāciju un procedūru ("Likums par organizāciju un procedūru").
- (36) Eiropas Parlamentā 2016. gada 14. decembrī notika debates par tiesiskuma situāciju Polijā. Debašu laikā Komisija uzstājīgi aicināja Polijas iestādes atlikt jauno tiesību aktu stāšanos spēkā, līdz Konstitucionālā tiesa būs pārbaudījusi to atbilstību Konstitūcijai.
- (37) Senāts 2016. gada 15. decembrī pieņēma 2016. gada 13. decembra Likumu, ar ko īsteno Likumu par organizāciju un procedūru un Likumu par tiesnešu statusu ("Īstenošanas likums").
- (38) Valsts prezidents 2016. gada 19. decembrī parakstīja trīs jaunus likumus, ar kuriem reglamentē Konstitucionālās tiesas darbību, un tie tika publicēti Oficiālajā Vēstnesī. Tajā pašā dienā valsts prezidents jaunā *Sejma* ievēlēto tiesnesi *Julia Przyłębska* iecēla par Konstitucionālās tiesas priekšsēdētāja amata izpildītāju.
- (39) Tiesnese *Julia Przyłębska* 2016. gada 20. decembrī ļāva trīs tiesnešiem, kurus bez derīga juridiska pamata izvirzīja *Sejma* astotā sasaukuma deputāti, sākt pildīt pienākumus Konstitucionālajā tiesā un sasauca kopsapulci tajā pašā dienā. Ņemot vērā īso termiņu, viens no tiesnešiem nevarēja piedalīties un lūdza kopsapulci atlikt uz nākamo dienu, taču tiesnese *Julia Przyłębska* tam nepiekrita. No 14 tiesnešiem,

²¹ Noslēguma apsvērumi par septīto periodisko ziņojumu par Poliju.

²² K 44/16; tiesa bija spiesta mainīt sastāvu no pilna sastāva uz piecu tiesnešu sastāvu tādēļ, ka trīs tiesas tiesneši atteicās piedalīties lietā, un ņemot vērā faktu, ka trīs tiesneši, kurus 2015. gada oktobrī likumīgi bija izvirzījis *Sejma* septītais sasaukums, nebija sākuši pildīt tiesneša pienākumus Konstitucionālajā tiesā (skatīt Konstitucionālās tiesas priekšsēdētāja 2016. gada 7. novembra rīkojumu).

kuri piedalījās kopsapulcē, balsoja tikai trīs nelikumīgi ieceltie tiesneši un trīs pašreizējās valdības vairākuma ieceltie tiesneši²³. Tika ievēlēti divi kandidāti: *Julia Przyłębska* un *Mariusz Muszyński*, un viņu kandidatūra tika iesniegta valsts prezidentam. Valsts prezidents 2016. gada 21. decembrī iecēla tiesnesi *Julia Przyłębska* Konstitucionālās tiesas priekšsēdētājas amatā.

2.4. IETEIKUMS PAR TIESISKUMU (ES) 2016/146 (OTRAIS IETEIKUMS)

- (40) Komisija 2016. gada 21. decembrī pieņēma otro Ieteikumu par tiesiskumu Polijā. Komisija konstatēja, ka dažas no pirmajā ieteikumā norādītajām problēmām ir risinātas, tomēr svarīgas problēmas joprojām nav atrisinātas un pa šo laiku ir radušās jaunas bažas. Komisija arī konstatēja, ka procedūra, kuras rezultātā tika iecelta jauna Konstitucionālās tiesas priekšsēdētāja, rada būtiskas bažas attiecībā uz tiesiskumu. Komisija secināja, ka joprojām pastāv sistēmisks drauds tiesiskumam Polijā un aicināja Polijas valdību steidzami risināt konstatētās problēmas divu mēnešu laikā. Komisija norādīja, ka tā joprojām ir atvērta konstruktīvam dialogam ar Polijas valdību, pamatojoties uz ieteikumu.
- (41) Polijas valdība 2017. gada 20. februārī atbildēja uz iepriekš minēto ieteikumu. Atbildē Polijas valdība nepiekrita ieteikumā sniegtajam novērtējumam un neziņoja par jauniem pasākumiem, kuru mērķis būtu kļiedēt Komisijas paustās bažas. Atbildē ir uzsvērts, ka Konstitucionālās tiesas jaunās priekšsēdētājas iecelšana 2016. gada 21. decembrī, kā arī tas, ka ir stājušies spēkā trīs jauni likumi, ar kuriem reglamentē Konstitucionālās tiesas darbību, ir radījuši pienācīgus apstākļus Konstitucionālās tiesas darbībai pēc tās darbnespējas perioda, ko bija izraisījuši opozīcijas politiķu strīdi, kuros bija iesaistīts arī bijušais Konstitucionālās tiesas priekšsēdētājs.
- (42) Jaunieceltā Konstitucionālās tiesas priekšsēdētāja 2017. gada 10. janvārī pieprasīja savam vietniekam, lai viņš izmanto atlikušo atvaļinājumu. 2017. gada 24. martā obligāto atvaļinājumu pagarināja līdz 2017. gada jūnija beigām, lai gan priekšsēdētājas vietnieks lūdza ļaut viņam atgriezties darbā Konstitucionālās tiesas tiesneša amatā no 2017. gada 1. aprīļa. Tieslietu ministrs 2017. gada 12. janvārī sāka Konstitucionālās tiesas procedūru, lai izvērtētu 2010. gadā notikušās trīs Konstitucionālās tiesas tiesnešu ievēlēšanas atbilstību Konstitūcijai. Pēc minētās procedūras minētajiem trim tiesnešiem lietas vairs nav piešķirtas. Venēcijas komisijas priekšsēdētājs 2017. gada 16. janvārī izdeva paziņojumu, kurā pauda bažas par Konstitucionālās tiesas stāvokļa pasliktināšanos.
- (43) Polijas valdība 2017. gada 20. janvārī paziņoja par visaptverošu tiesu sistēmas reformu, kas ietver tiesību aktu kopumu, t. sk. likumprojektus par Valsts tiesu padomi un par parasto tiesu organizāciju, kas jāiesniedz 2017. gadā.
- (44) 2017. gada 1. martā 50 *Sejma* deputātu grupa lūdza Konstitucionālo tiesu atzīt par Konstitūcijai neatbilstošiem tos Likuma par Augstāko tiesu noteikumus, pamatojoties uz kuriem tika ievēlēts Augstākās tiesas pirmais priekšsēdētājs.
- (45) *Sejms* 2017. gada 11. maijā pieņēma Likumu par Valsts tiesnešu skolu, kas tika publicēts 2017. gada 13. jūnijā.
- (46) Komisija 2017. gada 16. maijā informēja Padomi par tiesiskuma situāciju Polijā. Padomē bija plaša vienprātība attiecībā uz to, ka tiesiskums ir ES iestāžu un dalībvalstu kopējās interesēs un atbildībā. Lielākā daļa dalībvalstu atbalstīja

²³ Konstitucionālās tiesas tiesnešu 2016. gada 20. decembra kopsapulces apspriežu protokols.

Komisijas nostāju un centienus šā jautājuma risināšanā. Dalībvalstis aicināja Polijas valdību atsākt dialogu ar Komisiju, lai atrisinātu neatrisinātos jautājumus, un pauda cerību, ka Vispārējo lietu padomē tās tiks pienācīgi informētas par jaunākajām norisēm.

- (47) Eiropadome 2017. gada 23. jūnijā vispārēji apstiprināja dalībvalstīm adresētos ieteikumus saistībā ar 2017. gada Eiropas pusgadu. Polijai adresētajos ieteikumos ir apsvērums, kurā uzsvērts: “*Juridiskā noteiktība un uzticēšanās regulatīvās, nodokļu un citu jomu politikas un iestāžu darba kvalitātei un prognozējamībai ir svarīgi faktori, kas varētu ļaut pieaugt investīciju līmenim. Šajā sakarā ir būtisks arī tiesiskums un neatkarīga tiesu vara. Juridiskā noteiktība uzlabosies, ja tiks kļiedētas bažas saistībā ar tiesiskumu.*” 2017. gada 11. jūlijā Padome pieņēma valstīm adresētos ieteikumus²⁴.
- (48) Valsts prezidents 2017. gada 5. jūlijā, pēc iepriekšējā Konstitucionālās tiesas priekšsēdētāja vietnieka pilnvaru termiņa beigām, iecēla jaunu Konstitucionālās tiesas priekšsēdētāja vietnieku, proti, *Mariusz Muszyński*, lai gan viņš bija viens no trim nelikumīgi ieceltajiem Konstitucionālās tiesas tiesnešiem.
- (49) *Sejma* deputātu grupa 2017. gada 12. jūlijā iesniedza likumprojektu par Augstāko tiesu, kurā *inter alia* bija paredzēta visu Augstākās tiesas tiesnešu, izņemot tieslietu ministra norādīto, atļaišana un piespiedu pensionēšanās.
- (50) Komisija 2017. gada 13. jūlijā rakstiski vērsās pie Polijas valdības, paužot bažas par nesenojiem tiesību aktu priekšlikumiem saistībā ar tiesu sistēmu un Augstāko tiesu, uzsverot, ka svarīgi ir atturēties no minēto priekšlikumu pieņemšanas, lai būtu iespējams jēgpilns dialogs, un šajā sakarā uzaicinot Polijas ārlietu ministru un tieslietu ministru uz sanākumi, cik drīz vien praktiski iespējams. Polijas valdība 2017. gada 14. jūlijā rakstiski atbildēja Komisijai, vēlreiz atkārtojot savus iepriekšējos paskaidrojumus par Konstitucionālās tiesas stāvokli.
- (51) Senāts 2017. gada 15. jūlijā apstiprināja Likumu par Valsts tiesu padomi un Likumu par parasto tiesu organizāciju.
- (52) Polijas valdība 2017. gada 19. jūlijā atbildēja uz Komisijas 2017. gada 13. jūlija vēstuli, atsaucoties uz pašreizējām Polijas tiesu sistēmas likumdošanas reformām un aicinot Komisiju darīt zināmas savas bažas jauno likumu sakarā, lai varētu turpināt diskusiju. Komisija atbildēja uz Polijas valdības 2017. gada 14. jūlija un 19. jūlija vēstulēm ar 2017. gada 28. jūlija vēstuli.
- (53) Senāts 2017. gada 22. jūlijā apstiprināja Likumu par Augstāko tiesu, un tas tika nosūtīts valsts prezidentam parakstīšanai kopā ar Likumu par Valsts tiesu padomi un Likumu par parasto tiesu organizāciju.
- (54) Valsts prezidents 2017. gada 24. jūlijā sniedza paziņojumu par savu lēmumu nodot atpakaļ izskatīšanai *Sejmā* Likumu par Augstāko tiesu un Likumu par Valsts tiesu padomi.
- (55) Valsts prezidents 2017. gada 25. jūlijā parakstīja Likumu par parasto tiesu organizāciju.

²⁴ Padomes 2017. gada 13. jūlija Ieteikums par Polijas 2017. gada Valsts reformu programmu un ar ko sniedz Padomes atzinumu par Polijas 2017. gada konverģences programmu.

2.5. Ieteikums par tiesiskumu (ES) 2017/1520 (trešais ieteikums)

- (56) Komisija 2017. gada 26. jūlijā pieņēma trešo Ieteikumu par tiesiskumu Polijā, kas papildina Komisijas 2016. gada 27. jūlija ieteikumu un 21. decembra ieteikumu. Minētajā ieteikumā Komisija ņēma vērā notikumu attīstību Polijā kopš Komisijas 2016. gada 21. decembra ieteikuma. Komisijas bažas bija saistītas ar šādiem jautājumiem:
- (1) neatkarīgas un likumīgas konstitucionālās pārskatīšanas trūkums;
 - (2) Polijas parlamenta pieņemtie jaunie tiesību akti par Polijas tiesu varu, kuri rada nopietnas bažas par tiesu varas neatkarību un būtiski palielina sistēmisko draudu tiesiskumam Polijā:
 - (a) Likums, ar ko groza Likumu par parasto tiesu organizāciju (turpmāk "Likums par parasto tiesu organizāciju"), kas publicēts Polijas Oficiālajā Vēstnesī 2017. gada 28. jūlijā un stājās spēkā 2017. gada 12. augustā;
 - (b) Likums, ar ko groza Likumu par Valsts tiesnešu un prokuroru skolu, Likumu par parasto tiesu organizāciju un dažus citus likumus ("Likums par Valsts tiesnešu skolu"), kas publicēts Polijas Oficiālajā Vēstnesī 2017. gada 13. jūnijā un stājās spēkā 2017. gada 20. jūnijā;
 - (c) Likums, ar ko groza Likumu par Valsts tiesu padomi un dažus citus likumus (turpmāk "Likums par Valsts tiesu padomi"), ko Senāts apstiprināja 2017. gada 15. jūlijā; šis likums tika nodots atpakaļ izskatīšanai *Sejmā* 2017. gada 24. jūlijā un nestājās spēkā;
 - (d) Likums par Augstāko tiesu, ko Senāts apstiprināja 2017. gada 22. jūlijā; šis likums tika nodots atpakaļ izskatīšanai *Sejmā* 2017. gada 24. jūlijā un nestājās spēkā.
- (57) Komisija trešajā ieteikumā pauda uzskatu, ka ir būtiski pasliktinājusies situācija, kurā pastāv sistēmisks drauds tiesiskumam Polijā, kā konstatēts Komisijas 2016. gada 27. jūlija un 21. decembra ieteikumos. Konkrētāk:
- (1) Konstitucionālās tiesas priekšsēdētājas nelikumīgā iecelšana, to trīs tiesnešu atzīšana, kurus bez derīga juridiska pamata izvirzīja *Sejma* astotais sasaukums, fakts, ka viens no minētajiem tiesnešiem ir iecelts par Konstitucionālās tiesas priekšsēdētājas vietnieku, fakts, ka trīs tiesneši, kurus 2015. gada oktobrī likumīgi izvirzīja parlamenta iepriekšējais sasaukums, nav varējuši sākt pildīt Konstitucionālās tiesas tiesneša pienākumus, kā arī vēlākās norises Konstitucionālajā tiesā, kas aprakstītas iepriekš, ir *de facto* pilnīgi mainījušas Konstitucionālās tiesas sastāvu, un nav ievērots parastais konstitucionālais process tiesnešu iecelšanai. Tāpēc Komisija uzskatīja, ka ir būtiski grauta Konstitucionālās tiesas neatkarība un leģitimitāte un attiecīgi vairs nevar faktiski garantēt Polijas tiesību aktu atbilstību Konstitūcijai. Vairs nevar uzskatīt, ka spriedumi, ko Konstitucionālā tiesa pasludina šādos apstākļos, nodrošina efektīvu konstitucionālo pārskatīšanu;
 - (2) Likums par Valsts tiesnešu skolu, kas jau ir stājies spēkā, un Likums par Valsts tiesu padomi, Likums par parasto tiesu organizāciju un Likums par Augstāko tiesu, ja tie stāsies spēkā, fundamentāli grauj tiesu varas neatkarību Polijā, un tiem būs tūlītēja un konkrēta ietekme uz tiesu sistēmas neatkarīgu darbību kopumā. Ņemot vērā to, ka tiesu varas neatkarība ir tiesiskuma būtiska

sastāvdaļa, minētie jaunie likumi ievērojami palielina sistēmisko draudu tiesiskumam, kas konstatēts iepriekšējos ieteikumos;

- (3) jo īpaši Augstākās tiesas tiesnešu atļaišana, viņu iespējama atkārtota iecelšana un citi Likumā par Augstāko tiesu paredzēti pasākumi ļoti būtiski palielinās sistēmisko draudu tiesiskumam;
 - (4) jaunie likumi rada būtiskas bažas par to saderību ar Polijas Konstitūciju, kā uzsvērts vairākos paziņojumos, jo īpaši tajos, ko sniegusi Augstākā tiesa, Valsts tiesu padome, Polijas ombuds, Advokātu kolēģija un tiesnešu un juristu asociācijas, kā arī citas nozīmīgas ieinteresētas personas. Tomēr, kā paskaidrots iepriekš, minēto likumu efektīva konstitucionāla pārskatīšana vairs nav iespējama;
 - (5) Visbeidzot, Polijas valdības un parlamenta locekļu valdošā vairākuma darbības un publiskie paziņojumi, kas vērsti pret tiesnešiem un tiesām Polijā, ir iedragājuši uzticēšanos tiesu sistēmai kopumā. Komisija uzsvēra valsts struktūru lojālas sadarbības principu, kas, kā īpaši norādīts Venēcijas komisijas atzinumos, ir konstitucionāls priekšnoteikums demokrātiskā valstī, kurā valda tiesiskums.
- (58) Komisija aicināja Polijas valdību viena mēneša laikā no ieteikuma saņemšanas atrisināt šajā ieteikumā konstatētās problēmas un informēt Komisiju par šajā sakarā veiktajiem pasākumiem. Komisija jo īpaši ieteica Polijas iestādēm:
- (1) atjaunot Konstitucionālās tiesas kā Polijas Konstitūcijas garanta neatkarību un leģitimitāti;
 - (2) publicēt un pilnībā īstenot Konstitucionālās tiesas 2016. gada 9. marta, 11. augusta un 7. novembra spriedumus;
 - (3) nodrošināt, ka Likums par Valsts tiesu padomi, Likums par parasto tiesu organizāciju un Likums par Augstāko tiesu nestājas spēkā un Likums par Valsts tiesnešu skolu tiek atsaukts vai grozīts, lai nodrošinātu tā atbilstību Konstitūcijai un Eiropas standartiem par tiesu varas neatkarību;
 - (4) atturēties no jebkādiem pasākumiem, kas skar Augstākās tiesas tiesnešu tiesības ieņemt amatu un viņu pienākumus;
 - (5) nodrošināt, ka ikviena tiesu sistēmas reforma tiek īstenota, atbalstot tiesiskumu un ievērojot ES tiesības un Eiropas standartus par tiesu varas neatkarību, un tiek sagatavota, cieši sadarbojoties ar tiesu iestādēm un visām ieinteresētajām personām;
 - (6) atturēties no rīcības un publiskiem paziņojumiem, kas varētu vēl vairāk iedragāt Konstitucionālās tiesas, Augstākās tiesas, parasto tiesu, tiesnešu — individuāli vai kopumā — vai visas tiesu sistēmas leģitimitāti.
- (59) Komisija arī aicināja Polijas iestādes neveikt nekādus pasākumus, lai atļautu Augstākās tiesas tiesnešus vai liktu viņiem pensionēties, jo šādi pasākumi ļoti būtiski palielinās sistēmisko draudu tiesiskumam. Komisija norādīja, ka gadījumā, ja Polijas iestādes veiks kādu no šādiem pasākumiem, Komisija būs gatava nekavējoties iedarbināt LES 7. panta 1. punktu.
- (60) *Sejms* 2017. gada 31. jūlijā saņēma oficiālu paziņojumu par valsts prezidenta lēmumu piemērot veto Likumam, ar ko groza Likumu par Valsts tiesu padomi un Likumu par Augstāko tiesu.

- (61) Polijas valdība 2017. gada 4. augustā un 16. augustā nosūtīja vēstuli Komisijai ar lūgumu sniegt paskaidrojumus par 2017. gada 26. jūlija ieteikumu, uz ko Komisija atbildēja attiecīgi 2017. gada 8. augusta un 21. augusta vēstulē.
- (62) Polijas valdība 2017. gada 28. augustā atbildēja uz 2017. gada 26. jūlija ieteikumu. Atbildē Polijas valdība nepiekrita nevienam ieteikumā minētajam novērtējumam un neziņoja par jauniem pasākumiem, kuru mērķis būtu kļiedēt Komisijas paustās bažas.
- (63) EDSO Demokrātisku iestāžu un cilvēktiesību birojs (*ODIHR*) 2017. gada 30. augustā secināja, ka atceltais Likums par Augstāko tiesu neatbilst starptautiskajiem standartiem par tiesu varas neatkarību²⁵.
- (64) Polijas valdība 2017. gada 11. septembrī sāka kampaņu “Taisnīgas tiesas” ar mērķi iegūt sociālu atbalstu notiekošajai tiesu sistēmas reformai. Valsts tiesu padome un parastās tiesas publicēja vairākus paziņojumus, kuros laboja kampaņā pret tiesu, tiesnešiem un padomi vērstos apgalvojumus.
- (65) Konstitucionālā tiesa piecu tiesnešu sastāvā 2017. gada 11. septembrī pasludināja par Konstitūcijai neatbilstošiem dažus Civilprocesa kodeksa noteikumus, saskaņā ar kuriem parastās tiesas un Augstākā tiesa var izvērtēt Konstitucionālās tiesas priekšsēdētāja un priekšsēdētāja vietnieka iecelšanas likumību²⁶.
- (66) Tieslietu ministrs 2017. gada 13. septembrī sāka pildīt savas pilnvaras atbrīvojot no amata tiesu priekšsēdētājus un priekšsēdētāju vietniekus saskaņā ar Likumu par parasto tiesu organizāciju.
- (67) Valsts tiesu padome 2017. gada 15. septembrī un 18. oktobrī pauda kritiku par tieslietu ministra lēmumiem atbrīvojot no amata tiesu priekšsēdētājus. Padome norādīja, ka šādas patvaļīgas tieslietu ministra pilnvaras pārkāpj konstitucionālo principu par tiesu neatkarību un var nelabvēlīgi ietekmēt tiesnešu objektivitāti.
- (68) *Sejms* 2017. gada 15. septembrī iecēla kādu personu jau aizpildītā Konstitucionālās tiesas tiesneša amata vietā, un valsts prezidents 2017. gada 18. septembrī pieņēma šīs personas zvērestu.
- (69) *Sejms* 2017. gada 15. septembrī pieņēma Likumu par Valsts brīvības institūtu — Pilsoniskās sabiedrības attīstības centru, kas apkopo līdzekļu sadalījumu, t. sk. pilsoniskās sabiedrības organizācijām.
- (70) Apvienoto Nāciju Organizācijas Cilvēktiesību padome 2017. gada 22. septembrī apsprieda trešā periodiskā pārskata ietvaros iesniegtos ziņojumus par Poliju, kuri ietvēra ieteikumus par tiesu varas neatkarību un tiesiskumu.
- (71) Komisija 2017. gada 25. septembrī informēja Padomi par tiesiskuma situāciju Polijā. Vairākums bija vienprātis par to, ka tiesiskums ir visu kopīgās interesēs un ir kopīga atbildība, kā arī par to, ka Polijai un Komisijai ir jāiesaistās dialogā, lai rastu risinājumu.
- (72) Valsts prezidents 2017. gada 26. septembrī nosūtīja *Sejmam* divus jaunus likumprojektus: par Augstāko tiesu un par Valsts tiesu padomi.
- (73) *Sejms* 2017. gada 3. oktobrī nosūtīja divus prezidenta likumprojektus par Augstāko tiesu un par Valsts tiesu padomi apspriešanai ar attiecīgajām ieinteresētajām personām, t. sk. ombudam, Augstākajai tiesai un Valsts tiesu padomei.

²⁵ EDSO Demokrātisku iestāžu un cilvēktiesību biroja (*ODIHR*) 2017. gada 30. augusta atzinums par likumprojekta par Polijas Augstāko tiesu dažiem noteikumiem.

²⁶ K 10/17.

- (74) Augstākā tiesa 2017. gada 6. un 25. oktobrī publicēja atzinumus par abiem jaunajiem likumprojektiem: par Augstāko tiesu un par Valsts tiesu padomi. Atzinumos pausts uzskats, ka likumprojekts par Augstāko tiesu būtiski ierobežotu Augstākās tiesas neatkarību un ka likumprojekts par tiesu padomi nav savienojams ar demokrātiskas, tiesiskas valsts jēdzienu.
- (75) Eiropas Padomes Parlamentārā asambleja 2017. gada 11. oktobrī pieņēma rezolūciju par jauniem draudiem tiesiskumam Eiropas Padomes dalībvalstīs, kurā paustas bažas arī par notikumu attīstību Polijā, kas apdraud tiesiskuma ievērošanu, īpaši — tiesu varas neatkarību un varas dalīšanas principu²⁷.
- (76) Eiropas Tiesu iestāžu padomju tīkls (*ENCJ*) 2017. gada 13. oktobrī izdeva atzinumu²⁸ par jauno likumprojektu par Valsts tiesu padomi, kurā uzsvēra, ka tas neatbilst Eiropas standartiem par Tiesu padomēm.
- (77) 2017. gada 23. oktobrī pēc vispārējā periodiskā pārskata par Poliju trešā cikla Apvienoto Nāciju Organizācijas augstais cilvēktiesību komisārs lūdza Polijas iestādes pieņemt Apvienoto Nāciju Organizācijas ieteikumus par tiesu varas neatkarības ievērošanu.
- (78) Konstitucionālā tiesa, kuras sastāvā bija arī divi nelikumīgi iecelti tiesneši, 2017. gada 24. oktobrī pasludināja par Konstitūcijai neatbilstošiem Likuma par Augstāko tiesu noteikumus, pamatojoties uz kuriem, *inter alia*, tika iecelts pašreizējais Augstākās tiesas pirmais priekšsēdētājs.
- (79) Konstitucionālā tiesa, kuras sastāvā bija arī divi nelikumīgi iecelti tiesneši, 2017. gada 24. oktobrī pasludināja par Konstitūcijai atbilstošiem trīs 2016. gada decembra likumus par Konstitucionālo tiesu, t. sk. noteikumus, pamatojoties uz kuriem abiem nelikumīgi ieceltajiem tiesnešiem, kuri izskatīja attiecīgo lietu, bija atļauts izskatīt lietas Konstitucionālajā tiesā. Polijas ombuda ierosinājumu par abu nelikumīgi iecelto tiesnešu atstatīšanu no lietas skatīšanas Konstitucionālā tiesa bija noraidījusi.
- (80) Apvienoto Nāciju Organizācijas īpašais referents tiesnešu un advokātu neatkarības jautājumos *Diego García-Sayán* 2017. gada 27. oktobrī iesniedza provizoriskus apsvērumus²⁹, saskaņā ar kuriem abi likumprojekti (par Augstāko tiesu un par Valsts tiesu padomi) rada virkni bažu attiecībā uz tiesu varas neatkarību.
- (81) Valsts tiesu padome 2017. gada 31. oktobrī pieņēma atzinumu par valsts prezidenta iesniegto likumprojektu par Valsts tiesu padomi. Padome norāda, ka likumprojekts pašos pamatos ir pretrunā Polijas Konstitūcijai, jo paredz *Sejmam* pilnvaras iecelt tiesnešus, kas ir padomes locekļi, un pirms termiņa izbeigt pašreizējo tiesnešu, kas ir padomes locekļi, Konstitūcijā aizsargāto pilnvaru termiņu.
- (82) Eiropas Tiesnešu konsultatīvā padome (*CCJE*) 2017. gada 10. novembrī pieņēma paziņojumu, kurā pauda bažas par tiesu varas neatkarību Polijā³⁰.
- (83) Ombuds 2017. gada 11. novembrī nosūtīja vēstuli valsts prezidentam, kurā bija ietverts abu jauno likumprojektu (par Augstāko tiesu un par Valsts tiesu padomi) novērtējums un ieteikums, ka tos nevajadzētu pieņemt, jo tie negarantēs, ka tiesu

²⁷ Eiropas Padomes Parlamentārās asamblejas 2017. gada 11. oktobra Rezolūcija 2188 (2017) “Jauns apdraudējums tiesiskumam Eiropas Padomes dalībvalstīs — atsevišķi izvēlēti piemēri”.

²⁸ *ENCJ* valdes 2017. gada 13. oktobra atzinums par Polijas Valsts tiesu padomes (*Krajowa Rada Sądownictwa*) lūgumu.

²⁹ Apvienoto Nāciju Organizācijas īpašā referenta tiesnešu un advokātu neatkarības jautājumos 2017. gada 27. oktobra provizoriskie apsvērumi par oficiālo vizīti Polijā (2017. gada 23.–27. oktobrī).

³⁰ *CCJE*(2017) 9, 2017. gada 10. novembra paziņojums par stāvokli saistībā ar tiesu varas neatkarību Polijā.

vara arī turpmāk būs neatkarīga no izpildvaras un ka pilsoņi varēs izmantot savas konstitucionālās tiesības uz piekļuvi neatkarīgai tiesai.

- (84) EDSO-ODIHR 2017. gada 13. novembrī pieņēma atzinumu par jauno likumprojektu par Augstāko tiesu, kurā atzina, ka pārskatītie noteikumi nav saderīgi ar starptautiskiem standartiem par tiesu varas neatkarību³¹.
- (85) Eiropas Parlaments 2017. gada 15. novembrī pieņēma rezolūciju par stāvokli tiesiskuma un demokrātijas jomā Polijā, kurā pauda atbalstu Komisijas izdotajiem ieteikumiem, kā arī pienākumu neizpildes procedūrai, un uzskatīja, ka pašreizējā situācija Polijā rada nepārprotamu risku, ka var notikt nopietni LES 2. pantā minēto vērtību pārkāpumi³².
- (86) Eiropas Advokātu un juristu biedrību padome (CCBE) 2017. gada 24. novembrī aicināja Polijas iestādes nepieņemt abus likumprojektus (par Augstāko tiesu un par Valsts tiesu padomi), jo tie varētu apdraudēt varas dalīšanas principu, ko garantē Polijas Konstitūcija³³. Tiesnešu organizācija "Iustitia", Helsinku Cilvēktiesību fonds un Amnesty International 2017. gada 29. novembrī izdeva kopīgu paziņojumu, kurā pauda kritiku par abiem prezidenta likumprojektiem piemēroto likumdošanas procedūru.
- (87) Eiropas Tiesu iestāžu padomju tīkls (ENCJ) 2017. gada 5. decembrī pieņēma vēl vienu atzinumu, kurā kritizēja likumprojektu par Valsts tiesu padomi par ENCJ standartu neievērošanu³⁴.
- (88) Venēcijas komisija 2017. gada 8. decembrī pēc Eiropas Padomes Parlamentārās asamblejas lūguma pieņēma atzinumu par likumprojektu par Valsts tiesu padomi, likumprojektu par Augstāko tiesu un Likumu par parasto tiesu organizāciju, kā arī atzinumu par Likumu par prokuratūru³⁵. Venēcijas komisija izskatīja Likumu par parasto tiesu organizāciju, likumprojektu par Valsts tiesu padomi un likumprojektu par Augstāko tiesu, ko ierosinājis valsts prezidents. Tā secināja, ka Likums un abi likumprojekti, jo īpaši kopumā ņemot un 2016. gada Likuma par prokuratūru kontekstā, ļauj likumdošanas un izpildu varai rupjā un ekstensīvā veidā iejaukties tiesu varas pārvaldībā un rada ievērojamus draudus tiesu varas neatkarībai, kas ir būtisks tiesiskuma elements. Tā aicināja valsts prezidentu atsaukt priekšlikumus un sākt dialogu pirms likumdošanas procedūras turpināšanas. Tā arī aicināja Polijas parlamentu pārskatīt nesen pieņemtos grozījumus Likumā par parasto tiesu organizāciju.
- (89) Eiropas Padomes cilvēktiesību komisārs 2017. gada 8. decembrī izdeva paziņojumu, kurā pauda nožēlu par to, ka Sejms pieņēmis Likumu par Augstāko tiesu un Likumu par Valsts tiesu padomi, tādējādi vēl vairāk graujot tiesu varas neatkarību.
- (90) Sejms 2017. gada 8. decembrī pieņēma abus likumprojektus. 2017. gada 15. decembrī abus likumprojektus apstiprināja Senāts.

³¹ EDSO-ODIHR 2017. gada 13. novembra atzinums par likumprojekta par Polijas Augstāko tiesu dažiem noteikumiem (no 2017. gada 26. septembra).

³² Eiropas Parlamenta 2017. gada 15. novembra rezolūcija par stāvokli tiesiskuma un demokrātijas jomā Polijā (2017/2931 (RSP)).

³³ Eiropas Advokātu un juristu biedrību padomes (CCBE) 2017. gada 24. novembra plenārsēdes rezolūcija.

³⁴ ENCJ valdes 2017. gada 5. decembra atzinums par Likuma par Valsts tiesu padomi grozījumu pieņemšanu.

³⁵ Venēcijas komisijas Atzinums 904/2017, CDL(2017)035 par likumprojektu, ar ko groza Likumu par Valsts tiesu padomi, par likumprojektu, ar ko groza Likumu par Augstāko tiesu, ko ierosinājis Polijas prezidents, un par Likumu par parasto tiesu organizāciju ("CDL(2017)035"), un Venēcijas komisijas Atzinums 892/2017, CDL(2017)037 par Likumu par prokuratūru, kurā izdarīti grozījumi ("CDL(2017)037").

3. NEATKARĪGAS UN LIKUMĪGAS KONSTITUCIONĀLĀS PĀRSKATĪŠANAS TRŪKUMS

- (91) Viena gada periodā ir pieņemti seši secīgi tiesību akti attiecībā uz Polijas Konstitucionālo tiesu. Šie jaunie likumi radīja virkni bažu attiecībā uz tiesiskumu, par ko turpmāk ir sniegts pārskats un kuras ir sīki aprakstītas trijos Komisijas ieteikumos par tiesiskumu Polijā. Komisija šajā sakarā uzsver: ja ir izveidota konstitucionāla tiesu sistēma, tās efektivitāte ir tiesiskuma būtiska sastāvdaļa.

3.1. Konstitucionālās tiesas sastāvs

- (92) Neraugoties uz iepriekš 10. apsvērumā minētajiem spriedumiem, trīs tiesneši, kurus izvirzīja iepriekšējais parlamenta sasaukums, nav sākuši pildīt tiesneša pienākumus Konstitucionālajā tiesā, un valsts prezidents nav pieņēmis viņu zvērestu. Taču valsts prezidents pieņēma to triju tiesnešu zvērestu, kurus bez derīga juridiska pamata izvirzīja jaunais parlamenta sasaukums, un 2016. gada 20. decembrī, kad bija beidzies iepriekšējā Konstitucionālās tiesas priekšsēdētāja pilnvaru termiņš, Konstitucionālās tiesas priekšsēdētāja amata izpildītāja atļāva minētajiem tiesnešiem sākt pildīt tiesneša pienākumus (skatīt turpmāk).
- (93) Komisija trīs ieteikumos ir ieteikusi Polijas iestādēm pilnībā īstenot Konstitucionālās tiesas 2015. gada 3. un 9. decembra spriedumus, kuri paredz, ka trīs tiesneši, kurus 2015. gada oktobrī likumīgi izvirzīja parlamenta iepriekšējais sasaukums, var sākt pildīt Konstitucionālās tiesas tiesneša pienākumus un ka trīs tiesneši, kurus bez derīga juridiskā pamata izvirzīja jaunais parlamenta sasaukums, vairs neizskata lietas, pirms viņi nav atbilstīgi ievēlēti;
- (94) Polijas valdība 2016. gada 27. oktobra atbildē pauž viedokli, ka tiesas 2015. gada 3. un 9. decembra spriedumos nav noteikts, kuriem tiesnešiem jāstājas amatā, un ka *Sejma* jaunais sasaukums piecus tiesnešus 2015. gada decembrī ir izvirzījis likumīgi. Šis pamatojums vieš nopietnas bažas par tiesiskumu, jo tajā ir noliegta jebkāda abu decembra spriedumu ietekme un tas ir pretrunā tiesas konsekventi atkārtotajam, t. sk. tās 2016. gada 11. augusta spriedumā minētajam, pamatojumam. Minētajā spriedumā Konstitucionālā tiesa atzina par Konstitūcijai neatbilstošu 2016. gada 22. jūlija Likuma par Konstitucionālo tiesu noteikumu, pamatojoties uz kuru jaunā parlamenta sasaukuma izvirzītie trīs tiesneši bez derīga juridiska pamata varētu sākt pildīt savus pienākumus, izmantojot atbrīvotās amata vietas, uz kurām *Sejma* iepriekšējais sasaukums jau bija likumīgi izvirzījis trīs tiesnešus³⁶. Atbildē Polijas valdība piekrīt, ka 2015. gada 3. decembra sprieduma rezolutīvajā daļā Konstitucionālā tiesa ir norādījusi valsts prezidenta pienākumu nekavējoties pieņemt zvērestu no tiesneša, kuru *Sejms* iecēlis tiesā. Tomēr tā uzskata, ka šis spriedums nevar likt citām iestādēm piemērot noteikumus tā, kā norādīts konkrētajā gadījumā. Šī interpretācija ierobežo 2015. gada 3. un 9. decembra spriedumu ietekmi, uzliekot valdībai tikai pienākumu tos publicēt, taču atņem šiem spriedumiem jebkādu turpmāku juridisku un praktisku ietekmi, sevišķi attiecībā uz valsts prezidenta pienākumu pieņemt attiecīgo tiesnešu zvērestu. Šī interpretācija ir pretrunā lojālas sadarbības starp valsts struktūrām principam, kas, kā uzsvērts Venēcijas komisijas atzinumos, ir konstitucionāls priekšnoteikums demokrātiskā valstī, kurā valda tiesiskums.
- (95) Arī Venēcijas komisija uzskata, ka pašreizējā konflikta par Konstitucionālās tiesas sastāvu risinājumam "ir jābūt balstītam uz pienākumu ievērot un pilnībā īstenot

³⁶ Venēcijas komisija savā 2016. gada 14. oktobra atzinumā arī pāuda uzskatu, ka iepriekš minētais noteikums nav risinājums saskaņā ar tiesiskuma principu (CDL-AD(2016)026, 106. punkts).

Konstitucionālās tiesas spriedumus”, un “tādēļ aicina visas valsts struktūras un jo īpaši *Sejmu* pilnībā ievērot un īstenot spriedumus”³⁷.

- (96) Apkopojot iepriekš teikto, trīs tiesneši, kurus 2015. gada oktobrī likumīgi izvirzīja parlamenta iepriekšējais sasaukums, joprojām nav varējuši sākt pildīt Konstitucionālās tiesas tiesneša pienākumus. Turpretī trim tiesnešiem, kurus bez derīga juridiska pamata izvirzīja *Sejma* astotais sasaukums, Konstitucionālās tiesas priekšsēdētāja amata izpildītāja lāva sākt pildīt pienākumus. Tādējādi Polijas iestādes joprojām nav pilnībā īstenojušas Konstitucionālās tiesas 2015. gada 3. un 9. decembra spriedumus.

3.2. Konstitucionālās tiesas spriedumu publicēšana

- (97) Polijas valdība atsakās publicēt konkrētus Konstitucionālās tiesas spriedumus, jo īpaši 2016. gada 9. marta spriedumu, ar kuru par Konstitūcijai neatbilstošu pasludināja 2015. gada 22. decembra Likumu, ar kuru groza Likumu par Konstitucionālo tiesu³⁸.
- (98) Polijas valdība apstrīdēja minētā sprieduma likumību, jo Konstitucionālā tiesa nepiemēroja 2015. gada 22. decembrī pieņemtajā likumā paredzēto procedūru. Tomēr pašam 2015. gada 22. decembra likumam Konstitucionālā tiesa piemēroja konstitucionālu pārskatīšanu. Tāpēc Komisija 2016. gada 27. jūlija ieteikumā norādīja, ka Konstitucionālā tiesa rīkojusies pareizi, nepiemērojot 2015. gada 22. decembrī pieņemtajā likumā paredzēto procedūru³⁹. To atzina arī Venēcijas komisija⁴⁰. Komisija uzskata, ka 2016. gada 9. marta spriedums ir saistošs un tas ir jāievēro.
- (99) Polijas valdība arī atteicās publicēt citus spriedumus, jo īpaši 2016. gada 11. augusta spriedumu attiecībā uz 2016. gada 22. jūlija Likumu par Konstitucionālo tiesu un 2016. gada 7. novembra spriedumu attiecībā uz 2016. gada 22. jūlija likuma noteikumiem par tiesas priekšsēdētāja amata kandidātu atlasīšanu. Abi minētie spriedumi ir īpaši svarīgi Konstitucionālās tiesas leģitimitātei un darbībai: pirmais spriedums apstiprina pamatojumu tam, ka trīs tiesneši, kurus bez derīga juridiska pamata izvirzījis jaunais parlamenta sasaukums, nevar sākt pildīt tiesneša pienākumus, savukārt otrais spriedums attiecas uz procedūras noteikumu Konstitucionālās tiesas priekšsēdētāja iecelšanai, kas netika izpildīts, ieceļot pašreizējo priekšsēdētāju.
- (100) Valdības atteikums publicēt Konstitucionālās tiesas spriedumus rada nopietnas bažas par tiesiskumu, jo galīgo spriedumu ievērošana ir būtisks tiesiskuma priekšnoteikums. Proti, ja sprieduma publicēšana ir priekšnoteikums tam, lai spriedums stātos spēkā, un ja šāda publicēšana ir valsts iestādes, nevis tiesas, kura spriedumu pasludinājusi, pienākums, minētās valsts iestādes veikta *ex post* kontrole attiecībā uz sprieduma likumību nav saderīga ar tiesiskumu. Atteikums publicēt

³⁷ Atzinums CDL-AD(2016)001, 136. punkts.

³⁸ 2015. gada 25. jūnija Likums par Konstitucionālo tiesu, publicēts Oficiālajā Vēstnesī 2015. gada 30. jūlijā, 1064. ieraksts, ar grozījumiem. 2015. gada 22. decembrī pieņemtais likums tika publicēts Oficiālajā Vēstnesī 28. decembrī, 2217. ieraksts. Ar grozījumiem, *inter alia*, tika palielināts tiesnešu klātbūtnes kvorums lietu iztiesāšanai, palielināts Konstitucionālajā tiesā nepieciešamais balsu vairākums spriedumu taisīšanai pilnā sastāvā, paredzēta prasība izskatīt lietas hronoloģiskā secībā un minimālais laiks iztiesāšanas atlikšanai.

³⁹ Skatīt ieteikuma 3. iedaļu.

⁴⁰ Venēcijas komisija šajā jautājumā norādīja, ka “vienkāršs tiesību akts, kas draud apturēt konstitucionālo kontroli, ir jāizvērtē, vai tas ir konstitucionāls, pirms tiesa to var piemērot. [...] Pati ideja par Konstitūcijas augstāko varu nozīmē, ka šāds likums, kurš, iespējams, apdraud konstitucionālo tiesiskumu, Konstitucionālajai tiesai ir jākontrolē un, ja nepieciešams, jāatceļ, pirms tas stājas spēkā.”, Atzinums CDL-AD(2016)001, 41. punkts.

spriedumu neatzīst saistoša un galīga sprieduma automātiskās juridiskās un praktiskās sekas un pārkāpj likumības un varas dalīšanas tiesiskuma principus.

- (101) Komisija trīs ieteikumos ieteica Polijas iestādēm publicēt un pilnībā īstenot Konstitucionālās tiesas spriedumus un nodrošināt, ka turpmāko spriedumu publicēšana notiek automātiski un nav atkarīga no izpildvaras vai likumdevējvaras lēmumiem. Tomēr iepriekš minētie trīs svarīgie spriedumi vēl joprojām nav publicēti.

3.3. Tiesas priekšsēdētāja iecelšana un turpmākā notikumu attīstība

- (102) 2016. gadā tika pieņemti trīs likumi, kuri būtiski grozīja Konstitucionālās tiesas priekšsēdētāja iecelšanas procedūru. Minētos likumus pieņēma saistībā ar iepriekšējā Konstitucionālās tiesas priekšsēdētāja pilnvaru termiņa beigām 2016. gada decembrī. Ar šiem likumiem izveidoja īpašu pārejas režīmu, izveidojot jaunu Konstitucionālās tiesas priekšsēdētāja vietas izpildītāja amatu, kurš darbotos līdz jauna priekšsēdētāja iecelšanai. Priekšsēdētāja amata izpildītājs vadītu jauno atlases procedūru ar mērķi iecelt jauno priekšsēdētāju. Priekšsēdētāja vietnieka (kura pilnvaras joprojām bija spēkā) funkcija tika sašaurināta ar vairākām tiesību aktu izmaiņām⁴¹.
- (103) Jaunā priekšsēdētāja amata izpildītāja pēc iecelšanas nekavējoties pieņēma vairākus svarīgus lēmumus, jo īpaši par atļauju trim *Sejma* jaunā sasaukuma 2015. gada decembrī nelikumīgi izvirzītajiem tiesnešiem stāties amatā un piedalīties procesā, padarot visu atlases procesu par Konstitūcijai neatbilstošu.
- (104) Kā Komisija paskaidrojusi 2016. gada 21. decembra ieteikumā⁴², tā uzskata, ka procedūra, kuras rezultātā tika iecelta jauna Konstitucionālās tiesas priekšsēdētāja, ir būtiski nepilnīga attiecībā uz tiesiskumu. Procedūru sāka priekšsēdētāja amata izpildītāja, kuras iecelšana raisa nopietnas bažas attiecībā uz varas dalīšanas principu un tiesu varas neatkarības principu, ko aizsargā Polijas Konstitūcija. Turklāt tas, ka procedūra ļāva trim tiesnešiem, kurus 2015. gada decembrī nelikumīgi izvirzīja jaunā sasaukuma *Sejms*, piedalīties šajā procesā, padarīja visu atlases procesu par Konstitūcijai neatbilstošu. Arī apstākļi, ka 2015. gada oktobrī likumīgi ieceltie tiesneši nevarēja piedalīties šajā procesā, tādā pašā mērā ietekmēja rezultātu un padarīja procesu par spēkā neesošu. Turklāt arī ļoti īsais termiņš, kurā tika paziņots par kopsapulci, un atteikums atlikt sanākumi raisa nopietnas bažas. Visbeidzot, kandidātu ievēlēšana, piedaloties tikai sešiem tiesnešiem, ir pretrunā Konstitucionālās tiesas 2016. gada 7. novembra spriedumam, saskaņā ar kuru Konstitūcijas 194. panta 2. punkts ir jāinterpretē kā tāds, kas paredz, ka Konstitucionālās tiesas priekšsēdētāju valsts prezidents iecel no tiem kandidātiem, kuri saņēmuši balsu vairākumu Konstitucionālās tiesas tiesnešu kopsapulces balsojumā.
- (105) Komisija arī norāda, ka pēc Konstitucionālās tiesas priekšsēdētāja iecelšanas ir bijuši vēl vairāki citi gadījumi, kas grāvuši Konstitucionālās tiesas leģitimitāti. Konkrētāk: jaunieceltā Konstitucionālās tiesas priekšsēdētāja pieprasīja, lai viņas vietnieks, kura amats ir atzīts Konstitūcijā, izmantotu atlikušo atvaļinājumu līdz viņa pilnvaru termiņa beigām; pēc tam, kad ģenerālprokurors bija iesniedzis prasību tiesā, lai apstrīdētu 2010. gadā notikušās triju Konstitucionālās tiesas tiesnešu ievēlēšanas likumību, attiecīgie tiesneši tika izslēgti no Konstitucionālās tiesas tiesvedības darbībām; Konstitucionālās tiesas jaunā priekšsēdētāja mainīja tiesas sastāvu, un

⁴¹ Skatīt Ieteikuma (ES) 2017/146 5.2. iedaļu.

⁴² Skatīt Ieteikuma (ES) 2017/146 5.3. un 5.4. iedaļu.

lietas tika pārdalītas tiesas sastāvam, kuru daļēji veidoja nelikumīgi iecelti tiesneši; tika noraidītas prasības, jo īpaši ombuda prasības, kuru mērķis bija atsaukt nelikumīgi ievēlētos tiesnešus no tiesas sastāva, kas izskata lietas; ievērojamu skaitu spriedumu pieņēma tiesas sastāvs, kurā bija nelikumīgi iecelti tiesneši; visbeidzot, pēc priekšsēdētāja vietnieka pilnvaru termiņa beigām par jauno Konstitucionālās tiesas priekšsēdētāja vietnieku tika iecelts nelikumīgi iecelts tiesnesis.

- (106) Šo notikumu rezultātā ir *de facto* pilnīgi mainīts Konstitucionālās tiesas sastāvs, neievērojot parasto konstitucionālo procesu tiesnešu iecelšanai.
- (107) Polijas iestāžu atbilde uz Komisijas 2016. gada 21. decembra papildinošo ieteikumu nemazināja Komisijas bažas, un tajā netika paziņoti konkrēti pasākumi norādīto problēmu risināšanai. Atbildē ir ignorēts 2016. gada 7. novembra spriedums, kas nosaka, ka saskaņā ar Konstitūciju Konstitucionālās tiesas priekšsēdētājs ir jāieceļ no kandidātiem, kuri saņēmuši balsu vairākumu Konstitucionālās tiesas tiesnešu kopsapulces balsojumā. Atbildē ir arī ignorēts fakts, ka Konstitūcijā ir skaidri atzīts priekšsēdētāja vietnieka amats, kam piemēro tādu pašu iecelšanas procedūru kā Konstitucionālās tiesas priekšsēdētāja amatam. Attiecībā uz Konstitucionālās tiesas priekšsēdētāja amata izpildītāja iecelšanu atbildē nav norādīts nekāds juridiskais pamats, kas būtu noteikts Konstitūcijā, un ir pausts uzskats, ka attiecīgā rīcība bija korektīvs izņēmuma mehānisms, kas bija vajadzīgs ārkārtas apstākļu dēļ. Arī Polijas iestāžu atbilde uz Komisijas 2017. gada 26. jūlija papildinošo ieteikumu nekļiedēja Komisijas bažas.
- (108) Komisija savos ieteikumos arī pauda citas bažas saistībā ar 2016. gada decembrī pieņemtajiem trim likumiem. Minētie likumi ietver vairākus noteikumus, kuros nav ievēroti Konstitucionālās tiesas agrāk pieņemti spriedumi, un kuri ir pievienojuši jaunas bažas, kas jo īpaši attiecas uz disciplinārlietām, priekšlaicīgas pensionēšanās iespēju, jaunajām prasībām tiesas tiesnešiem un būtiskajām izmaiņām tiesas iekšējā organizācijā.

3.4. Kopējās sekas Konstitucionālās tiesas neatkarībai un leģitimitātei

- (109) Komisija uzskata, ka 2016. gadā pieņemto likumu un notikumu attīstības pēc Konstitucionālās tiesas priekšsēdētāja amata izpildītāja iecelšanas sekas ir tādas, ka tiek būtiski grauta Konstitucionālās tiesas neatkarība un leģitimitāte un attiecīgi vairs nevar faktiski garantēt Polijas tiesību aktu atbilstību Konstitūcijai⁴³.
- (110) Komisija 2017. gada 26. jūlija ieteikumā ieteica Polijas iestādēm veikt šādus pasākumus:
- atjaunot Konstitucionālās tiesas kā Polijas Konstitūcijas garanta neatkarību un leģitimitāti, nodrošinot, ka tās tiesneši, priekšsēdētājs un priekšsēdētāja vietnieks tiek likumīgi ievēlēti un iecelti, un pilnīgi īstenojot Konstitucionālās tiesas 2015. gada 3. un 9. decembra spriedumu, kas paredz, ka trīs tiesneši, kurus 2015. gada oktobrī likumīgi izvirzīja parlamenta iepriekšējais sasaukums, var sākt pildīt Konstitucionālās tiesas tiesneša pienākumus un ka trīs tiesneši, kurus bez

⁴³ Saskaņā ar Konstitūcijas 188. pantu Konstitucionālā tiesa lemj par likumu un starptautisko līgumu atbilstību Konstitūcijai, par likumu atbilstību ratificētiem starptautiskajiem līgumiem, kuru ratificēšanai nepieciešama iepriekšēja likumos noteikta piekrišana, par noteikumu, kurus pieņēmušas centrālās valsts struktūras, atbilstību Konstitūcijai, ratificētiem starptautiskajiem līgumiem un likumiem, par politisko partiju mērķu vai darbību atbilstību Konstitūcijai un par sūdzībām saistībā ar Konstitūcijas pārkāpumiem. Saskaņā ar Konstitūcijas 189. pantu Konstitucionālā tiesa arī izšķir strīdus par pilnvarām starp valsts centrālajām konstitucionālajām iestādēm.

derīga juridiska pamata izvirzīja jaunais parlamenta sasaukums, vairs neizskata lietas, pirms viņi nav atbilstīgi ievēlēti⁴⁴.

- publicēt un pilnībā īstenot Konstitucionālās tiesas spriedumus.

(111) Nav īstenots neviens no Komisijas ieteiktajiem pasākumiem:

- (1) trīs tiesneši, kurus 2015. gada oktobrī likumīgi izvirzīja parlamenta iepriekšējais sasaukums, joprojām nav varējuši sākt pildīt savus Konstitucionālās tiesas tiesneša pienākumus. Turpretī trim tiesnešiem, kurus bez derīga juridiska pamata izvirzīja *Sejma* astotais sasaukums, Konstitucionālās tiesas priekšsēdētāja amata izpildītāja lāva sākt pildīt pienākumus;
- (2) joprojām nav publicēti trīs svarīgi Konstitucionālās tiesas spriedumi: 2016. gada 9. marta, 2016. gada 11. augusta un 2016. gada 7. novembra spriedums;
- (3) pēc iepriekšējā Konstitucionālās tiesas priekšsēdētāja pilnvaru termiņa beigām vēl joprojām nav likumīgi iecelts jauns priekšsēdētājs. Iepriekšējo Konstitucionālās tiesas priekšsēdētāju aizstāja nevis priekšsēdētāja vietnieks, bet priekšsēdētāja amata izpildītājs un vēlāk persona, ko iecēla par Konstitucionālās tiesas priekšsēdētāju 2016. gada 21. decembrī. Jaunā Konstitucionālās tiesas priekšsēdētāja tika iecelta amatā, pirms varēja notikt Likuma par tiesnešu statusu, Likuma par organizāciju un procedūru un Īstenošanas likuma faktiskā pārskatīšana.

(112) Tas, ka vairs nevar faktiski garantēt Polijas tiesību aktu atbilstību Konstitūcijai, rada īpašas bažas attiecībā uz tiesiskuma ievērošanu, jo, kā paskaidrots 2016. gada 27. jūlija un 21. decembra ieteikumos, Polijas parlaments ir pieņēmis vairākus īpaši sensitīvus jaunus tiesību aktus, piemēram, jaunu Civildienesta likumu⁴⁵, Likumu, ar ko groza Likumu par policiju un dažus citus likumus⁴⁶, un likumus par Valsts prokuratūru⁴⁷, Likumu par ombudu, ar ko groza arī dažus citus likumus⁴⁸, Likumu par Plašsaziņas līdzekļu valsts padomi⁴⁹ un Terorisma apkarošanas likumu⁵⁰.

(113) Turklāt nelabvēlīgo ietekmi uz tiesiskumu, ko izraisa neatkarīgas un likumīgas konstitucionālās pārskatīšanas trūkums Polijā, šobrīd būtiski palielina fakts, ka iepriekš 5. punkta 2. apakšpunktā minēto un turpmāk 4. iedaļā plašāk analizēto ar Polijas tiesu sistēmu saistīto jauno likumu atbilstību Konstitūcijai vairs nevar pārbaudīt un garantēt neatkarīga konstitucionāla tiesa.

⁴⁴ Sk. Ieteikumu (ES) 2017/146 un Ieteikumu (ES) 2016/1374.

⁴⁵ 2015. gada 30. decembra Likums, ar ko groza Likumu par Civildienestu un dažus citus tiesību aktus, publicēts Oficiālajā Vēstnesī 2016. gada 8. janvārī, 34. ieraksts.

⁴⁶ 2016. gada 15. janvāra Likums, ar ko groza Likumu par policiju un citus likumus, publicēts Oficiālajā Vēstnesī 2016. gada 4. februārī, 147. ieraksts.

⁴⁷ 2016. gada 28. janvāra Likums par Prokuratūru, publicēts Oficiālajā Vēstnesī 2016. gada 15. februārī, 177. ieraksts; 2016. gada 28. janvāra Noteikumi, ar kuriem īsteno tiesību aktu — Likumu par Prokuratūru, publicēts Oficiālajā Vēstnesī 2016. gada 15. februārī, 178. ieraksts.

⁴⁸ 2016. gada 18. marta Likums, ar ko groza Likumu par Ombudu un dažus citus likumus, publicēts Oficiālajā Vēstnesī 2016. gada 17. maijā, 677. ieraksts.

⁴⁹ 2016. gada 22. jūnija Likums par Plašsaziņas līdzekļu valsts padomi, publicēts Oficiālajā Vēstnesī 2016. gada 29. jūnijā, 929. ieraksts.

⁵⁰ 2016. gada 10. jūnija Likums par terorisma novēršanas darbībām, publicēts Oficiālajā Vēstnesī 2016. gada 24. jūnijā, 904. ieraksts.

4. PARASTO TIESU IESTĀŽU NEATKARĪBAS APDRAUDĒJUMS

- (114) Likums par Augstāko tiesu, Likums par Valsts tiesu padomi, Likums par parasto tiesu organizāciju un Likums par Valsts tiesnešu skolu ietver vairākus noteikumus, kas vieš bažas par tiesu varas neatkarības principu un varas dalīšanas principu.

4.1. Likums par Augstāko tiesu

4.1.1. Pašreizējo Augstākās tiesas tiesnešu atļaišana un obligāta pensionēšanās

- (115) Ar Likumu par Augstāko tiesu Augstākās tiesas tiesnešu vispārējais pensionēšanās vecums tiek samazināts no 70 līdz 65 gadiem⁵¹. Tas attiecas uz visiem tiesnešiem, kas šobrīd ir tiesneša amatā. Tiesneši, kas sasnieguši 65 gadu vecumu vai sasniegs šo vecumu 3 mēnešu laikā pēc likuma stāšanās spēkā, dosies pensijā⁵².
- (116) Tā kā ar likumu pensionēšanās vecums tiek samazināts un piemērots pašreizējiem Augstākās tiesas tiesnešiem, ievērojamam skaitam pašreizējo Augstākās tiesas tiesnešu tiek izbeigts pilnvaru termiņš un tie, iespējams, tiek nosūtīti pensijā; saskaņā ar Augstākās tiesas sniegto informāciju tas attiecas uz 31 no 83 tiesnešiem (37 %). Šā samazinātā pensionēšanās vecuma piemērošana pašreizējiem Augstākās tiesas tiesnešiem jo īpaši negatīvi ietekmē šo konkrēto tiesu, kuras sastāvā ir tiesneši, kas pēc būtības ir savas karjeras beigās. Šāda ievērojama skaita pašreizējo Augstākās tiesas tiesnešu obligāta pensionēšanās ļauj veikt vērīgu un tūlītēju Augstākās tiesas sastāva maiņu. Šāda iespēja raisa īpašas bažas saistībā ar varas dalīšanu, jo īpaši, ja to skata kopā ar vienlaikus notiekošajām Valsts tiesu padomes reformām. Proti, pensionēšanās vecuma samazināšanas rezultātā visus jaunus tiesnešus iecels valsts prezidents pēc ieteikuma, ko sniegusi Valsts tiesu padome jaunajā sastāvā, kurā lielā mērā dominēs politiski ieceltas personas. Pašreizējo Augstākās tiesas tiesnešu piespiedu pensionēšanās raisa bažas arī saistībā ar tiesnešu neatceļamības principu, kas ir būtisks tiesnešu neatkarības elements, kā noteikts Eiropas Savienības Tiesas un Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūrā⁵³, kā arī Eiropas standartos⁵⁴. Savā atzinumā par Likuma par Augstāko tiesu projektu Venēcijas komisija uzsver, ka pašreiz amatā esošo tiesnešu priekšlaicīga pensionēšanās iedragā gan viņu atrašanās amatā drošību, gan tiesas neatkarību kopumā⁵⁵.
- (117) Tiesnešiem jābūt aizsargātiem pret atļaišanu, un šajā nolūkā ir jāievieš efektīvi pasākumi aizsardzībai pret citu valsts varas struktūru nepamatotu iejaukšanos vai spiedienu⁵⁶. Tiesu varas neatkarībai ir vajadzīgas garantijas, kas ir pietiekamas, lai aizsargātu tos, kuru uzdevums ir iztiesāt strīdu⁵⁷. Aizliegums atcelt tiesnešus viņu

⁵¹ Likuma par Augstāko tiesu 37. panta 1. punkts. Šis noteikums attiecas arī uz Augstākās administratīvās tiesas tiesnešiem, jo 2002. gada 25. jūlija Likuma par administratīvo tiesu organizāciju 49. pants paredz, ka uz jautājumiem, kuri saistīti ar Augstāko administratīvo tiesu un uz kuriem neattiecas minētais tiesību akts (to starpā ir arī pensionēšanās kārtība), *mutatis mutandis* attiecas Likums par Augstāko tiesu.

⁵² Likuma par Augstāko tiesu 111. panta 1. punkts. Turklāt saskaņā ar Likuma par Augstāko tiesu 111. panta 3. punktu visi kara palātas tiesneši (neatkarīgi no viņu vecuma) tiks atļaiesti un dosies pensijā bez iespējas vērsties pie valsts prezidenta ar lūgumu pagarināt viņu pilnvaru termiņu.

⁵³ ECT lieta *Campbell un Fell* / Apvienotā Karaliste, 1984. gada 28. jūnijs, 80. punkts; lieta *Henryk Urban un Ryszard Urban* / Polija, 2011. gada 30. novembris, 45. punkts; lieta *Fruni* / Slovākija, 2011. gada 21. jūnijs, 145. punkts, un lieta *Brudnicka un citi* / Polija, 2005. gada 3. marts, 41. punkts.

⁵⁴ 49. un 50. punkts Ministru komitejas Ieteikumā dalībvalstīm CM/Rec(2010)12 par tiesnešu neatkarību, efektivitāti un pienākumiem ("Eiropas Padomes 2010. gada ieteikums").

⁵⁵ CDL(2017)035, 48. punkts.

⁵⁶ Spriedums lietā C-53/03 *Syfait* un citi, 2005. gada 31. maijs, 31. punkts; lietā C-103/97 *Köllensperger* un *Atzwanger*, 1999. gada 4. februāris, 20. punkts.

⁵⁷ Spriedums lietā C-222/13 *TDC*, 2014. gada 9. oktobris, 29.–32. punkts; lietā C-506/04 *Wilson*, 2006. gada 19. septembris, 53. punkts; lietā C-103/97 *Köllensperger* un *Atzwanger*, 1999. gada 4. februāris, 20.–23. punkts; lietā C-54/96 *Dorsch Consult*, 1997. gada 12. septembris, 36. punkts; lietā C-17/00, *De Coster*, 2001. gada 29. novembris, 18.–21. punkts; lietā

pilnvaru termiņā ir tiesnešu neatkarības garants un tādējādi ir iekļauts ECTK 6. panta 1. punktā noteiktajās garantijās⁵⁸. Tādējādi tiesnešus drīkst atlaist tikai individuāli, ja tas ir pamatots ar disciplinārlietu par viņu individuālo darbību, ievērojot visas garantijas aizsardzībai demokrātiskā sabiedrībā. Tiesnešus nedrīkst atlaist grupā un viņus nedrīkst atlaist ar viņu individuālu rīcību nesaistītu vispārīgu iemeslu dēļ. Konkrētajā gadījumā iepriekš minēto garantiju un aizsardzības pasākumu nav, un ar attiecīgajiem noteikumiem tiks klaji pārkāpts Augstākās tiesas tiesnešu neatkarības princips un varas dalīšanas princips⁵⁹, un tādējādi arī tiesiskuma princips.

- (118) Turklāt pašreizējā pirmā priekšsēdētāja sešu gadu pilnvaru termiņš, kas ir noteikts Konstitūcijā, tiks priekšlaicīgi izbeigts (saskaņā ar Konstitūciju tam būtu jābeidzas 2020. gadā). Ja pirmā priekšsēdētāja pilnvaru termiņš tiek izbeigts, tad valsts prezidents ieceļ “pirmā priekšsēdētāja amata izpildītāju” ārpus parastās procedūras⁶⁰: saskaņā ar Konstitūciju pirmo priekšsēdētāju valsts prezidents ieceļ no kandidātiem, kurus ierosinājusi Augstākās tiesas kopsapulce⁶¹. Šāda Konstitūcijā paredzēta pilnvaru termiņa priekšlaicīga izbeigšana ir nopietns neatceļamības principa un atrašanās amatā drošības pārkāpums. Pirmā priekšsēdētāja amata izpildītāja iecelšana *ad hoc* kārtībā, neiesaistot tiesu iestādes, raisa nopietnas bažas par varas dalīšanas principa ievērošanu.
- (119) Saskaņā ar likuma paskaidrojuma rakstu Augstākās tiesas sastāva maiņa ir nepieciešama, ņemot vērā veidu, kādā Augstākā tiesa pēc 1989. gada lēma “dekomunizācijas” lietās, kā arī to, ka tiesā joprojām ir tiesneši, kas darbojās iepriekšējā režīma labā vai tā laikā sprieda tiesu⁶². Eiropas Cilvēktiesību tiesa ir skaidri uzsvērusi, ka lustrācijas procesam ir jābūt individualizētam (piemēram, ir jānošķir dažādi iesaistes līmeņi iepriekšējā režīmā), un uzskata, ka lustrācijas pasākumi, kas notiek ilgi pēc komunistiskā režīma beigām, varētu būt mazāk pamatoti, jo riski jaunizveidotajām demokrātiskajām mazinās⁶³. Ir citi samērīgi pasākumi, ko valsts varētu pieņemt, lai rīkotos attiecībā uz atsevišķiem tiesnešiem ar komunistisku pagātni (piemēram, pārredzamas procedūras, kuras piemēro atsevišķos gadījumos un kuras objektīvas struktūras veic, balstoties uz tiesību aktos iepriekš noteiktiem kritērijiem)⁶⁴.
- (120) Savā atzinumā par Likuma par Augstāko tiesu projektu Venēcijas komisija norāda, ka ir grūti izprast, kādēļ persona, kas tika uzskatīta par piemērotu amata pienākumu veikšanai vairākus turpmākos gadus, pēkšņi tiek uzskatīta par nepiemērotu. No

C-403/16 *Hassani*, 2017. gada 13. decembris, 40. punkts; ECT lieta *Baka*/Ungārija, 20261/12, 2016. gada 23. jūnijs, 121. punkts.

⁵⁸ ECT lieta *Campbell* un *Fell* / Apvienotā Karaliste, A80 (1984), 1984. gada 28. jūnijs, 80. punkts.

⁵⁹ Jaunie noteikumi ir pretrunā tiesnešu neatceļamības principam, kas ir būtisks tiesnešu neatkarības elements, kurš noteikts Eiropas Padomes 2010. gada ieteikumā (49. punkts). Attiecīgi Augstākās tiesas tiesnešiem ir jābūt garantētām tiesībām ieņemt amatu, un viņu pilnvaru termiņš nedrīkst būt izbeigts priekšlaicīgi. Turklāt lēmumi par tiesnešu atlasi un karjeru jāpieņem, pamatojoties uz objektīviem kritērijiem, kas iepriekš noteikti tiesību aktos vai ko noteikušas kompetentās iestādes, un, kad valdība vai likumdevēja vara pieņem lēmumus par tiesnešu atlasi un karjeru, neatkarīgai un kompetentai iestādei, kuras sastāvā ir ievērojama daļa tiesnešu, jābūt pilnvarotai sniegt ieteikumus vai atzinumus, kurus attiecīgā iecelējiestāde ievēro praksē (44.–48. punkts).

⁶⁰ Saskaņā ar Likuma par Augstāko tiesu 111. panta 4. punktu valsts prezidents uzticēs Augstākās tiesas vadīšanu paša izvēlētam Augstākās tiesas tiesnesim. Šāds “pirmā priekšsēdētāja amata izpildītājs” veiks savas funkcijas līdz brīdim, kad kopsapulce nosauks piecus Augstākās tiesas pirmā priekšsēdētāja amata kandidātus (12. pants). Augstākās tiesas tiesnešu kopsapulce varēs nosaukt šos kandidātus tikai pēc tam, kad būs iecelti vismaz 110 Augstākās tiesas tiesneši.

⁶¹ Polijas Konstitūcijas 183. panta 3. punkts paredz, ka “valsts prezidents no kandidātiem, kurus ierosinājusi Augstākās tiesas tiesnešu kopsapulce, ieceļ augstākās tiesas pirmo priekšsēdētāju uz sešu gadu pilnvaru termiņu”.

⁶² Paskaidrojuma raksta 2. lpp.

⁶³ ECT lieta *Sōro*/Igaunija, 2015. gada 3. septembris, 60.–62. punkts.

⁶⁴ Eiropas Padomes 2010. gada ieteikuma 44.–47. un 50. punkts.

likuma paskaidrojuma raksta varētu būt saprotams, ka reformas rezultātā vairākums vecāko tiesnešu, daudzi no kuriem ir darbojušies iepriekšējā režīma laikā, dosies pensijā. Ja šī interpretācija ir pareiza, tad šāda pieeja ir nepieņemama, proti, ja iestādēm ir šaubas par atsevišķu tiesnešu lojalitāti, tām būtu jāpiemēro disciplināras vai lustrācijas procedūras, nevis jāmaina pensionēšanās vecums.

- (121) Venēcijas komisija secina, ka daudzu Augstākās tiesas tiesnešu (tostarp pirmā priekšsēdētāja) priekšlaicīga atbrīvošana no amata, tiem nekavējoties piemērojot agrāku pensionēšanās vecumu, ir viņu individuālo tiesību pārkāpums un apdraud tiesu varas neatkarību kopumā; šiem tiesnešiem būtu jāļauj palikt amatā līdz pašreiz spēkā esošajam pensionēšanās vecumam⁶⁵. Venēcijas komisija jo īpaši uzsver, ka pašreiz amatā esošo tiesnešu priekšlaicīga pensionēšanās iedragā gan viņu atrašanās amatā drošību, gan tiesas neatkarību kopumā⁶⁶.
- (122) Visbeidzot, minētie noteikumi rada bažas par konstitucionalitāti. Kā norāda Augstākā tiesa un ombuds, pašreizējo Augstākās tiesas tiesnešu atļaušana un piespiedu pensionēšanās ir tiesu varas neatkarības principa pārkāpums un tieši ietekmē tiesības uz neatkarīgu tiesu. Ombuds norāda, ka Augstākās tiesas pirmā priekšsēdētāja amata izpildītāja iecelšana ir tiesiskuma pārkāpums, jo tiek pārkāpts valsts varas kompetenču neuzņemšanās princips, varas dalīšanas un līdzsvara princips un tiesu varas neatkarības princips.

4.1.2. Tiesības pagarināt Augstākās tiesas tiesnešu pilnvaru termiņu

- (123) Saskaņā ar likumu Augstākās tiesas tiesneši, uz kuriem attiecas samazinātais pensionēšanās vecums un kuri vēlas pagarināt savu pilnvaru termiņu, var vērsties ar lūgumu pie valsts prezidenta⁶⁷.
- (124) Attiecībā uz valsts prezidenta pilnvarām lemt par Augstākās tiesas tiesnešu pašreizējā pilnvaru termiņa pagarināšanu tiesību aktos nav paredzēti ne kritēriji un termiņš šāda lēmuma pieņemšanai, ne arī tā pārskatīšana tiesā. Tiesnesis, kas lūdzis pagarinājumu, ir atkarīgs no valsts prezidenta "iegribas". Turklāt valsts prezidents varēs *divreiz* lemt par pagarināšanu (ikreiz par trim gadiem). Šie elementi ietekmē atrašanās amatā drošību un ļaus valsts prezidentam ietekmēt amatā esošos Augstākās tiesas tiesnešus. Šāda kārtība ir pretrunā Eiropas Padomes 2010. gada ieteikumam, kurā paredzēta prasība, ka lēmumi par tiesnešu atlasīšanu un karjeru jāpieņem, pamatojoties uz objektīviem kritērijiem, kas iepriekš noteikti tiesību aktos, un ka ir jābūt neatkarīgai un kompetentai iestādei, kuras sastāvā ir ievērojama daļa tiesnešu, kas ir pilnvarota sniegt ieteikumus vai atzinumus, kurus attiecīgā iecelējstāde ievēro praksē⁶⁸. Minētajā ieteikumā ir paredzēta arī prasība, ka attiecīgajiem tiesnešiem ir jābūt tiesībām apstrīdēt lēmumu par viņu karjeru⁶⁹.

⁶⁵ Atzinums CDL(2017)035, 130. punkts.

⁶⁶ Atzinums CDL(2017)035, 48. punkts.

⁶⁷ Lūgums ir jāiesniedz ar Augstākās tiesas pirmā priekšsēdētāja starpniecību, kurš sniedz atzinumu par tiesneša lūgumu. Lai pagarinātu pirmā priekšsēdētāja pilnvaru termiņu, pirmajam priekšsēdētājam ir jāiesniedz valsts prezidentam Augstākās tiesas kolēģijas atzinums. Lēmuma pieņemšanas procesā valsts prezidents var lūgt Valsts tiesu padomei sniegt nesaistošu atzinumu (skatīt Likuma par Augstāko tiesu 37.panta 2.–4. punktu saistībā ar 111. panta 1. punktu). Jānorāda, ka saskaņā ar Augstākās tiesas atzinumu šāds valsts prezidenta lēmums būtu jāparaksta arī premjerministram atbilstoši Polijas Konstitūcijas 144. panta 1. un 2. punktam.

⁶⁸ 46. un 47. punkts. Šāda kārtība arī raisītu bažas, ņemot vērā Eiropas Padomes Rīcības plānu par tiesu varas neatkarības un objektivitātes stiprināšanu (CM(2016)36 *final*, C daļas ii) punkts; turpmāk "Eiropas Padomes 2016. gada rīcības plāns") un Eiropas Tiesnešu konsultatīvās padomes (CCJE) kritērijiem (Atzinums Nr. 1 par tiesu varas neatkarības un tiesnešu neatceļamības standartiem, 25. punkts).

⁶⁹ Eiropas Padomes 2010. gada ieteikuma 48. punkts.

- (125) Jaunā pensionēšanās kārtība nelabvēlīgi ietekmē tiesnešu neatkarību⁷⁰. Jaunie noteikumi rada papildu instrumentu, ar kuru valsts prezidents var ietekmēt individuālus tiesnešus. Proti, kritēriju trūkums pilnvaru termiņa pagarināšanai pieļauj nepamatotu rīcības brīvību, graujot tiesnešu neatceļamības principu. Likumā paredzētā pensionēšanās vecuma samazināšana ļauj valsts prezidentam pagarināt tiesnešu pilnvaru termiņu līdz sešiem gadiem. Turklāt nav paredzēts termiņš, kurā valsts prezidentam jāpieņem lēmums par pilnvaru termiņa pagarināšanu; tas ļauj valsts prezidentam saglabāt ietekmi attiecībā uz konkrētajiem tiesnešiem atlikušajā pilnvaru termiņā. Pat pirms pensionēšanās vecuma sasniegšanas jau tas vien, ka būs jāprasa valsts prezidentam šāds pagarinājums, var radīt spiedienu uz attiecīgajiem tiesnešiem.
- (126) Venēcijas komisija atzinumā par likumprojektu par Augstāko tiesu uzsver, ka šādas valsts prezidenta pilnvaras piešķir viņam pārmērīgu ietekmi uz Augstākās tiesas tiesnešiem, kuri *drīz sasniegs* pensionēšanās vecumu. Šā iemesla dēļ Venēcijas komisija secina, ka valsts prezidentam, kas ir ievēlēts politiķis, nevajadzētu būt rīcības brīvībai pagarināt Augstākās tiesas tiesnešu pilnvaru termiņu pēc pensionēšanās vecuma sasniegšanas⁷¹.
- (127) Jaunie noteikumi arī raisa bažas par konstitucionalitāti. Saskaņā ar Augstākās tiesas un ombuda atzinumiem jaunajā tiesnešu pilnvaru termiņa pagarināšanas mehānismā netiek ievērots likumības princips un varas dalīšanas princips.

4.1.3. Ārkārtas pārsūdzība

- (128) Ar likumu tiek ieviests jauns veids, kādā tiesā tiek pārskatīti galīgie un saistošie spriedumi un lēmumi, proti, ārkārtas pārsūdzība⁷². Triju gadu laikā⁷³ no likuma stāšanās spēkā Augstākā tiesa varēs pilnīgi vai daļēji⁷⁴ atcelt⁷⁵ jebkuru galīgo nolēmumu, ko kāda Polijas tiesa pieņēmusi pēdējo 20 gadu laikā, tostarp Augstākās tiesas nolēmumus ar dažiem izņēmumiem⁷⁶. Pilnvaras iesniegt pārsūdzību cita starpā ir ģenerālprokurora un ombuda kompetencē⁷⁷. Pamatojums pārsūdzības iesniegšanai ir plaši definēts: ārkārtas pārsūdzību var iesniegt, ja ir nepieciešams nodrošināt tiesiskumu un sociālo taisnīgumu un ja attiecīgo nolēmumu nevar atcelt vai grozīt, izmantojot citus ārkārtas tiesiskās aizsardzības līdzekļus, un tas vai nu 1) pārkāpj Konstitūcijā paredzētos principus vai personu un pilsoņu tiesības un brīvības, vai

⁷⁰ Eiropas Padomes 2010. gada ieteikuma 49. punkts.

⁷¹ Atzinums CDL(2017)035, 51. un 130. punkts.

⁷² Likuma par Augstāko tiesu 89. panta 1. punkts.

⁷³ Likuma par Augstāko tiesu 115. pants. Pēc minētā triju gadu perioda beigām pārsūdzība būs jāiesniedz piecu gadu laikā no brīža, kad attiecīgais nolēmums ir kļuvis galīgs un stājies likumīgā spēkā, un viena gada laikā, ja tika iesniegta kasācijas sūdzība, ja vien ārkārtas pārsūdzība nav iesniegta par sliktu atbildētājam; tādā gadījumā pārsūdzību var iesniegt ne vēlāk kā viena gada laikā pēc tam, kad nolēmums ir kļuvis galīgs (vai — ja tika iesniegta kasācijas sūdzība — ne vēlāk kā sešu mēnešu laikā pēc kasācijas sūdzības izskatīšanas); skatīt Likuma par Augstāko tiesu 89. panta 4. punktu.

⁷⁴ Likuma par Augstāko tiesu 91. panta 1. punkts.

⁷⁵ Ja pēc tam, kad apstrīdētais nolēmums ir kļuvis galīgs, ir pagājuši pieci gadi un tam ir bijušas neatgriezeniskas juridiskas sekas vai ja tas nepieciešams atbilstoši Konstitūcijā paredzētajiem principiem vai personu un pilsoņu tiesībām un brīvībām, Augstākā tiesa var aprobežoties ar to, ka tā apstiprina, ka apstrīdētais nolēmums ir tiesību aktu pārkāpums, un norāda apstākļus, kuru rezultātā tā pieņem šādu lēmumu (skatīt Likuma par Augstāko tiesu 89. panta 4. punktu un 115. panta 2. punktu).

⁷⁶ Attiecībā uz krimināllietām ārkārtas pārsūdzību par sliktu atbildētājam var iesniegt tikai viena gada laikā pēc tam, kad nolēmums ir kļuvis galīgs (vai — ja tika iesniegta kasācijas sūdzība — ne vēlāk kā sešu mēnešu laikā pēc kasācijas sūdzības izskatīšanas); nav arī iespējas pārsūdzēt nolēmumus, ar kuriem laulība atzīta par neesošu, anulēta vai šķirta (ja viens vai abi laulātie ir noslēguši jaunu laulību pēc tam, kad nolēmums kļuva galīgs), kā arī lēmumus par adopciju. Ārkārtas pārsūdzība nevar attiekties uz maznozīmīgiem pārkāpumiem vai sīkiem pārkāpumiem nodokļu jomā; skatīt Likuma par Augstāko tiesu 90. panta 3. un 4. punktu.

⁷⁷ Likuma par Augstāko tiesu 89. panta 2. punkts.

2) ir rupjš tiesību aktu pārkāpums tā nepareizas interpretācijas vai piemērošanas dēļ, vai 3) tajā ir acīmredzamas pretrunas starp tiesas secinājumiem un iegūtajiem pierādījumiem⁷⁸.

- (129) Šī jaunā ārkārtas pārsūdzības procedūra raisa bažas par juridiskās noteiktības principu, kas ir būtiska tiesiskuma sastāvdaļa⁷⁹. Kā norādīja Eiropas Savienības Tiesa, ir jāpievērš uzmanība tam, ka *res judicata* principam ir svarīga nozīme gan ES tiesiskajā kārtībā, gan valstu tiesību sistēmās: “[l]ai garantētu gan tiesību un tiesisko attiecību stabilitāti, gan labu tiesu varas pārvaldību, ir svarīgi, lai tiesu nolēmumi, kas ir stājušies galīgā likumīgā spēkā pēc tam, kad ir izsmeltas visas pārsūdzēšanas iespējas vai ir beigušies šīm pārsūdzībām paredzētie termiņi, vairs nebūtu pārsūdzami”⁸⁰. Eiropas Cilvēktiesību tiesa ir norādījusi, ka ārkārtas pārsūdzībai nevajadzētu būt “slēptai pārsūdzībai” un ka iespējamība vien, ka par lietu ir divi dažādi viedokļi, nav pamats atkārtotai izskatīšanai⁸¹.
- (130) Savā atzinumā par Likuma par Augstāko tiesu projektu Venēcijas komisija uzsvēra, ka ārkārtas pārsūdzības procedūra ir bīstama Polijas tiesiskās kārtības stabilitātei. Atzinumā norādīts, ka praktiski jebkāda iemesla dēļ būs iespējams atsākt jebkuru lietu, par kuru nolēmums valstī pieņemts pēdējo 20 gadu laikā, un ka šādas sistēmas rezultātā var rasties situācija, ka neviens nolēmums nekad vairs nebūs galīgs⁸².
- (131) Jaunā ārkārtas pārsūdzība arī raisa bažas par konstitucionalitāti. Saskaņā ar Augstākās tiesas un ombuda viedokli likums ietekmē judikatūras stabilitātes un nolēmumu galīguma principu⁸³, principu par uzticēšanās valstij un likumam aizsardzību, kā arī tiesības uz lietas izskatīšanu saprātīgā termiņā⁸⁴.

4.1.4. Citi noteikumi

- (132) Kā uzsvērts Venēcijas komisijas un citu struktūru atzinumos⁸⁵ vairāki citi Likuma par Augstāko tiesu noteikumi vieš bažas par tiesu varas neatkarības principu un varas dalīšanas principu.
- (133) Ar jauno likumu tiek izveidots jauns disciplinārlietu izskatīšanas režīms attiecībā uz Augstākās tiesas tiesnešiem. Ir paredzēti divu veidu par disciplinārlietām atbildīgo amatpersonu amati: *par disciplinārlietām atbildīgā Augstākās tiesas amatpersona*, ko Augstākās tiesas kolēģija ieceļ uz četrus gadu pilnvaru termiņu⁸⁶, un *par disciplinārlietām atbildīgā ārkārtas amatpersona*, ko katrā atsevišķā gadījumā no augstākās tiesas tiesnešu, parasto tiesu tiesnešu, kara tiesu tiesnešu un prokuroru vidus ieceļ valsts prezidents⁸⁷. Saskaņā ar Polijas tiesību aktiem par disciplinārlietu

⁷⁸ Likuma par Augstāko tiesu 89. panta 1. punkta 1.–3. apakšpunkts.

⁷⁹ ECT lieta *Brumărescu/Rumānija*, 1999. gada 28. oktobris, 61. punkts; lieta *Ryabykh/Krievija*, 2003. gada 3. marts, 54. un 57. punkts; lieta *Miragall Escolano* un citi / Spānija, 2000. gada 25. janvāris, 33. punkts; un arī *Phinikaridou/Kipra*, 2007. gada 20. decembris, 52. punkts.

⁸⁰ Lieta C-224/01 *Köbler*, 2003. gada 30. septembris, 38. punkts.

⁸¹ *Moreira Ferreira* / Portugāle (Nr. 2), 2017. gada 11. jūlijs (*final*), 62. punkts.

⁸² Atzinums CDL(2017)035, 58., 63. un 130. punkts.

⁸³ Konstitucionālā tiesa abus minētos principus ir atzinusi par tiesiskuma sastāvdaļu; skatīt Konstitucionālās tiesas spriedumu SK 7/06, 2007. gada 24. oktobris, un SK 77/06, 2008. gada 1. aprīlis.

⁸⁴ Spriedums SK 19/05, 2006. gada 28. novembris; SK 16/05, 2007. gada 14. novembris.

⁸⁵ Proti, Augstākās tiesas 2017. gada 6. un 23. oktobra un 30. novembra atzinumi, ombuda 2017. gada 11. novembra atzinums un EDSO-ODIHR 2017. gada 13. novembra atzinums.

⁸⁶ Likuma par Augstāko tiesu 74. pants.

⁸⁷ Likuma par Augstāko tiesu 76. panta 8. punkts; valsts prezidents var ieceļt par disciplinārlietām atbildīgo ārkārtas amatpersonu no valsts prokurora ierosināto prokuroru vidus, ja disciplinārlietā attiecas uz disciplinārpārkāpumu, kas atbilst kritērijiem par noziegumu, kurš izdarīts ar nodomu un par kuru izvirzīta publiska apsūdzība, vai ar nodomu izdarītiem nodokļu noziegumiem.

sākšanu pret tiesnešiem var lemt tikai par disciplinārlietām atbildīgās amatpersonas. Ārkārtas amatpersonas iecelšana, ko veic valsts prezidents, notiek, neiesaistot tiesu iestādes un līdzinās pieprasījumam sākt sākotnējo izmeklēšanu. Ja jau uzsāktā disciplinārlietā tiek iecelta par disciplinārlietu atbildīgā ārkārtas amatpersona, tad par disciplinārlietām atbildīgā Augstākās tiesas amatpersona no šīs disciplinārlietas izskatīšanas tiek atstādināta⁸⁸. Tas, ka valsts prezidentam (un dažos gadījumos arī tieslietu ministram⁸⁹) ir pilnvaras ietekmēt disciplinārlietas pret Augstākās tiesas tiesnešiem, ieceļot par disciplinārlietu atbildīgo amatpersonu, kas lietu izmeklēs (turpmāk “par disciplinārlietu atbildīgā amatpersona”), tādējādi no uzsāktās lietas izmeklēšanas atstādinot par disciplinārlietu atbildīgo Augstākās tiesas amatpersonu, raisa bažas par varas dalīšanas principu un var ietekmēt tiesu varas neatkarību. Šīs bažas ir paustas arī EDSO-ODIHR un Augstākās tiesas atzinumos⁹⁰.

- (134) Ar minēto likumu tiek arī atcelts procesuālo garantiju kopums disciplinārlietās, ko sāk pret parasto tiesu tiesnešiem⁹¹ un Augstākās tiesas tiesnešiem⁹²: pret tiesnesi var tikt izmantoti pierādījumi, kas iegūti, pārkāpjot tiesību aktus⁹³; zināmos apstākļos attiecīgā tiesneša iesniegtie pierādījumi var netikt ņemti vērā⁹⁴; disciplinārlietu noilgums uz disciplinārlietas izskatīšanas laiku tiks atlikts, un tas nozīmē, ka attiecībā uz tiesnesi var tikt veikta lietas izskatīšana, kuras termiņš nav noteikts⁹⁵; visbeidzot, disciplinārlieta varētu turpināties arī attiecīgā tiesneša prombūtnes laikā (pat tad, ja prombūtne ir attaisnota)⁹⁶. Jaunais disciplinārlietu izskatīšanas režīms raisa arī bažas par tā atbilstību ECTK 6. panta 1. punktā noteiktajām pienācīgas tiesvedības prasībām, ko piemēro disciplinārlietām pret tiesnešiem⁹⁷.
- (135) Ar minēto likumu tiek grozīta Augstākās tiesas iekšējā struktūra — tā tiek papildināta ar divām jaunām palātām. Jaunā ārkārtas kontroles un publisko lietu palāta vērtēs lietas, kas tiek izskatītas jaunajā ārkārtas pārsūdzības procedūrā⁹⁸. Šīs jaunās palātas sastāvā pārsvarā būs jauni tiesneši⁹⁹, un tā izvērtēs vispārējo un

⁸⁸ Likuma par Augstāko tiesu 76. panta 8. punkts.

⁸⁹ Saskaņā ar Likuma par Augstāko tiesu 76. panta 9. punktu tieslietu ministrs var paziņot valsts prezidentam par nepieciešamību iecelt par disciplinārlietām atbildīgo ārkārtas amatpersonu, ja ir disciplinārpārkāpums, kas atbilst kritērijiem par noziegumu, kurš izdarīts ar nodomu un par kuru izvirzīta publiska apsūdzība, vai ar nodomu izdarītiem nodokļu noziegumiem. To, vai lieta atbilst minētajiem kritērijiem, noteiks tikai tieslietu ministrs un valsts prezidents, jo viņu lēmumus par disciplinārlietām atbildīgās ārkārtas amatpersonas iecelšanu nevar pārsūdzēt.

⁹⁰ EDSO-ODIHR 2017. gada 13. novembra atzinums, 119.–121. punkts; Augstākās tiesas 6. oktobra atzinums, 34. lpp.

⁹¹ Saskaņā ar Likuma par Augstāko tiesu 108. panta 17.–19. punktu tieslietu ministram tiek piešķirtas pilnvaras lietās pret parasto tiesu tiesnešiem iecelt disciplinārtiesnešus un noteikt to skaitu, neapspriežoties ar tiesu iestādēm. Turklāt tieslietu ministrs ar amatpersonu, kas ir atbildīgas par disciplinārlietām, un tās par disciplinārlietām atbildīgās ārkārtas amatpersonas starpniecību, kuru viņš pats būs iecēlis (zināmos apstākļos arī no prokuroru vidus), varēs personīgi kontrolēt disciplinārlietas, kas tiek izskatītas pret parasto tiesu tiesnešiem. Tieslietu ministra ieceltās par disciplinārlietām atbildīgās amatpersonas pēc tieslietu ministra pieprasījuma varēs atsākt izbeigtas izmeklēšanas.

⁹² Saskaņā ar tiesību aktiem Likumā par parasto tiesu organizāciju paredzētos noteikumus, tostarp tos, kas attiecas uz disciplinārlietu procesuālajiem aspektiem, *mutatis mutandis* piemēro arī Augstākās tiesas tiesnešiem; skatīt Likuma par Augstāko tiesu 72. panta 1. punktu un 108. pantu saistībā ar 10. panta 1. punktu. Ar Likuma par Augstāko tiesu 108. pantu tiek grozīts Likums par parasto tiesu organizāciju.

⁹³ Likuma par Augstāko tiesu 108. panta 23. punkts Likumam par parasto tiesu organizāciju pievienotā 115.c panta izpratnē.

⁹⁴ Ja pierādījumi tika iesniegti pēc paredzētā termiņa, skatīt Likuma par Augstāko tiesu 108. panta 22. punktu.

⁹⁵ Likuma par Augstāko tiesu 108. panta 13. punkta b) apakšpunkts.

⁹⁶ Likuma par Augstāko tiesu 108. panta 23. punkts.

⁹⁷ ECT lieta *Vilho Eskelinen* un citi / Somija, 2007. gada 19. aprīlis, 62. punkts; lieta *Olujić*/Horvātija, 2009. gada 5. februāris, 34.–43. punkts; lieta *Harabin*/Slovākija, 2012. gada 20. novembris, 118.–124. punkts; un lieta *Baka*/Ungārija, 2016. gada 23. jūnijs, 100.–119. punkts.

⁹⁸ Likuma par Augstāko tiesu 26. un 94. pants.

⁹⁹ Likuma par Augstāko tiesu 134. pants; bijusī darba, sociālā nodrošinājuma un publisko lietu palāta tiek sadalīta divās palātās — darba un sociālā nodrošinājuma lietu palātā un jaunajā ārkārtas kontroles un publisko lietu palātā; šīs jaunās palātas sastāvā būs jauni tiesneši, jo visi pašreizējie tiesneši tiks pārcelti uz darba un sociālā nodrošinājuma lietu palātu; pašreizējie Augstākās tiesas tiesneši var lūgt viņus pārcelt uz jauno palātu.

pašvaldību vēlēšanu rezultātu spēkā esamību un izskatīs vēlēšanu strīdus, tostarp strīdus saistībā ar Eiropas Parlamenta vēlēšanām¹⁰⁰. Turklāt jaunās autonomās¹⁰¹ disciplinārlietu palātas, kuras sastāvā būs tikai jauni tiesneši¹⁰², pienākums būs pirmajā un otrajā instancē pārskatīt disciplinārlietas pret Augstākās tiesas tiesnešiem¹⁰³. Šīs divas jaunās, lielā mērā autonomās palātas, kuru sastāvā būs jauni tiesneši, raisa bažas par varas dalīšanu. Venēcijas komisija norādīja — lai gan abas palātas ietilpst Augstākajā tiesā, praksē tās ir augstāk stāvošas par visām citām palātām, un tas rada risku, ka visā tiesu sistēmā dominēs šīs divas palātas, kuru sastāvā ir jauni tiesneši, kas ievēlēti ar vadošā vairākuma izšķirošu ietekmi¹⁰⁴. Venēcijas komisija arī uzsver, ka likums vēlēšanu strīdu izskatīšanu tiesā padarīs par īpaši neaizsargātu pret politisku ietekmi, tādējādi radot nopietnu risku Polijas demokrātijas darbībai¹⁰⁵.

- (136) Ar likumu tiek ieviesti Senāta iecelti tiesas piesēdētāji¹⁰⁶ Augstākajā tiesā izskatāmajās tiesvedībās saistībā ar ārkārtas pārsūdzībām un Augstākās tiesas izskatāmajām disciplinārlietām. Kā norādīja Venēcijas komisija, tiesas piesēdētāju ieviešana abās jaunajās Augstākās tiesas palātās apdraud tiesas spriešanas efektivitāti un kvalitāti¹⁰⁷.

4.2. Likums par Valsts tiesu padomi

- (137) Saskaņā ar Polijas Konstitūciju tiesnešu neatkarību aizsargā Valsts tiesu padome¹⁰⁸. Valsts tiesu padomei ir tieša ietekme uz tiesnešu neatkarību, jo īpaši attiecībā uz viņu paaugstināšanu amatā, pārcelšanu, disciplinārlietām, atlaišanu un priekšlaicīgu pensionēšanos. Piemēram, lai tiesnesi paaugstinātu amatā (no rajona tiesas uz reģionālo tiesu), valsts prezidentam ir vēlreiz jāieceļ tiesnesis, un tas nozīmē, ka vēlreiz ir jāīsteno tiesneša novērtēšanas un izvēršanas procedūra, iesaistot Valsts tiesu padomi. Valsts tiesu padomei ir jānovērtē arī tiesnešu palīgi, kas jau veic tiesneša pienākumus, pirms valsts prezidents tos iecel tiešneša amatā.
- (138) Šā iemesla dēļ dalībvalstīs, kurās izveidota tiesu padome, tās neatkarībai ir īpaši svarīga nozīme, lai izvairītos no valdības vai parlamenta nepamatotas ietekmes uz tiesnešu neatkarību¹⁰⁹.
- (139) Likums par Valsts tiesu padomi vairo bažas par tiesu varas vispārējo neatkarību, jo tajā ir paredzēta visu to tiesnešu pilnvaru pirmstermiņa izbeigšana, kuri ir Valsts tiesu padomes locekļi, un ar to tiek izveidota pilnīgi jauna padomes locekļu iecelšanas kārtība, kas pieļauj lielu politisku ietekmi.

¹⁰⁰ Pilns šīs palātas pienākumu saraksts ir ietverts 26. pantā.

¹⁰¹ Disciplinārlietu palātas priekšsēdētājs attiecībā uz Augstākās tiesas pirmo priekšsēdētāju ir autonomas, un šīs palātas budžetu var ievērojami palielināt salīdzinājumā ar Augstākās tiesas kopējo budžetu (skatīt Likuma par Augstāko tiesu 7. panta 2. un 4. punktu un 20. pantu).

¹⁰² Saskaņā ar Likuma par Augstāko tiesu 131. pantu līdz brīdim, kad būs iecelti visi Augstākās tiesas disciplinārlietu palātas tiesneši, pārējos Augstākās tiesas tiesnešus nevar pārcelt uz amata vietu minētajā palātā.

¹⁰³ Pilns šīs disciplinārlietu palātas pienākumu saraksts ir ietverts Likuma par Augstāko tiesu 27. pantā.

¹⁰⁴ Atzinums CDL(2017)035, 92. punkts.

¹⁰⁵ Atzinums CDL(2017)035, 43. punkts.

¹⁰⁶ Likuma par Augstāko tiesu 61. panta 2. punkts.

¹⁰⁷ Atzinums CDL(2017)035, 67. punkts.

¹⁰⁸ Polijas Konstitūcijas 186. panta 1. punkts: "Valsts tiesu padome aizsargā tiesu un tiesnešu neatkarību."

¹⁰⁹ Piemēram, disciplinārlietās, ko pret tiesnešiem ierosinājusi šāda padome, Eiropas Cilvēktiesību tiesa apšaubīja likumdevēju vai izpildvaras iestāžu ietekmes pakāpi, ņemot vērā, ka lielāko daļu padomes locekļu bija tieši iecēlušas minētās iestādes; ECT lieta *Ramos Nunes de Carvalho E Sá / Portugāle*, 55391/13, 57728/13 un 74041/13, 2016. gada 21. jūnijs, 77. punkts.

- (140) Saskaņā ar Likuma par Valsts tiesu padomi 6. pantu pirms termiņa tiks izbeigtas visu to pašreizējo tiesnešu pilnvaras, kuri ir Valsts tiesu padomes locekļi. Šāda pilnvaru izbeigšana, par kuru lēma likumdevējs, raisa bažas par padomes neatkarību un varas dalīšanu. Parlaments iegūs izšķirošu ietekmi uz padomes sastāvu, kaitējot pašu tiesnešu ietekmei. Šāda Valsts tiesu padomes sastāva maiņa varētu notikt jau pusotra mēneša laikā pēc likuma publicēšanas¹¹⁰. Pilnvaru pirmstermiņa pārtraukšana raisa arī bažas par konstitucionalitāti, kā tas uzsvērts Valsts tiesu padomes, Augstākās tiesas un ombuda atzinumos.
- (141) Arī jaunā kārtība to tiesnešu iecelšanai amatā, kas ir Valsts tiesu padomes locekļi, raisa nopietnas bažas. Vispāratzīti Eiropas standarti, jo īpaši Eiropas Padomes Ministru komitejas 2010. gada ieteikums, paredz, ka vismaz pusei tiesu padomju locekļu jābūt tiesnešiem, kurus izvēlējušies viņu līdzgaitnieki no visiem tiesu sistēmas līmeņiem, ievērojot plurālismu tiesu sistēmā¹¹¹. Dalībvalstu ziņā ir organizēt to tiesu sistēmas, tostarp izlemt, vai ir jāizveido tiesu padome. Tomēr, ja šāda padome ir izveidota — kā tas ir Polijā —, ir jāgarantē tās neatkarība atbilstoši Eiropas standartiem.
- (142) Līdz Likuma par Valsts tiesu padomi pieņemšanai Polijas sistēma pilnīgi atbilda minētajiem standartiem, jo Valsts tiesu padomes sastāvā lielākā daļa tiesnešu bija citu tiesnešu izvēlēti. Likuma, ar ko groza Likumu par Valsts tiesu padomi, 1. panta 1. punkts un 7. pants būtiski mainīs šo kārtību, paredzot, ka 15 tiesnešus, kas ir Valsts tiesu padomes locekļi, iecels — un var atkārtoti iecelt — *Sejms*¹¹². Turklāt nav garantijas, ka saskaņā ar jauno likumu *Sejms* iecels tiesu iestāžu apstiprinātus tādus tiesnešus, kas ir Valsts tiesu padomes locekļi, jo kandidātus uz šiem amatiem var nosaukt ne tikai grupas 25 tiesnešu sastāvā, bet arī grupas, kurās ir vismaz 2 000 pilsoņu¹¹³. Tāpat arī kandidātu galīgo sarakstu, kas *Sejmam* būs jāapstiprina kā viens veselums, iepriekš izveido *Sejma* komiteja¹¹⁴. Jaunie noteikumi par tādu tiesnešu iecelšanu, kuri ir Valsts tiesu padomes locekļi, būtiski palielina parlamenta ietekmi padomē un nelabvēlīgi ietekmē tās neatkarību; tas ir pretrunā Eiropas standartiem. Fakts, ka šādus tiesnešus iecels *Sejms* ar trīs piektdaļu balsu vairākumu, nemazina šīs bažas, jo šie tiesneši joprojām nebūs viņu līdzgaitnieku izraudzīti. Turklāt gadījumā, ja nebūs panākts trīs piektdaļu vairākums, tos tiesnešus, kas ir padomes locekļi, *Sejms* iecels ar absolūtu balsu vairākumu.

¹¹⁰ Pašreizējo tiesnešu, kuri ir padomes locekļi, pilnvaras beigsies dienā pirms tam, kad sāksies kopīgais jauno tiesnešu, kuri ir padomes locekļi, pilnvaru termiņš, bet ne vēlāk kā 90 dienas pēc likuma stāšanās spēkā. Grafiks ir šāds: trīs dienu laikā pēc likuma publicēšanas *Sejma* priekšsēdētājs izsludina izvirzīšanas procedūras sākumu. 21 dienas laikā pēc izsludināšanas pilnvarotas struktūras (grupas, kurās ir vismaz 25 tiesneši vai 2 000 pilsoņu) *Sejma* priekšsēdētājam paziņo kandidātus uz tiesnešu, kuri ir padomes locekļi, amatiem. Pēc šā 21 dienas termiņa beigām *Sejma* priekšsēdētājs nodod kandidātu sarakstu parlamenta frakcijām, kuras septiņu dienu laikā var ierosināt līdz par deviņiem kandidātiem no minētā saraksta. Pēc tam notiek iecelšanas procedūra saskaņā ar parastajiem noteikumiem (skatīt turpmāk); skatīt Likuma, ar ko groza Likumu par Valsts tiesu padomi, 6. un 7. punktu un 1. panta 1. un 3. punktu Likumam, ar ko groza Likumu par Valsts tiesu padomi, pievienotā 11.a panta un 11.d panta izpratnē.

¹¹¹ 27. punkts; skatīt arī Eiropas Padomes 2016. gada rīcības plāna C nodaļas ii) punktu; Eiropas Tiesnešu konsultatīvās padomes (CCJE) atzinums Nr. 10 par Tiesu padomi sabiedrības vajadzībām, 27. punkts; un ENCI Ziņojums par tiesu padomēm, 2010.–2011. gads, 2.3. punkts.

¹¹² Konstitūcija nosaka, ka Valsts tiesu padomes sastāvu veido *ex officio* locekļi (Augstākās tiesas pirmais priekšsēdētājs, tieslietu ministrs, Augstākās administratīvās tiesas priekšsēdētājs un valsts prezidenta iecelta persona) un ievēlēti locekļi. Ievēlētie locekļi ir četri "*Sejma izvēlēti*" pārstāvji, divi "*Senāta izvēlēti*" senatori un 15 tiesneši ("*kuri izvēlēti no*" parastajām, administratīvajām un kara tiesām un Augstākās tiesas).

¹¹³ Likuma par Valsts tiesu padomi 1. panta 3. punkts, ar kuru pievieno 11.a panta 2. un 3. punktu: jānorāda, ka katra (tiesnešu un pilsoņu) grupa var nosaukt vairāk nekā vienu kandidātu tāda tiesneša amatam, kas ir padomes loceklis.

¹¹⁴ Ja parlamenta frakcijas neierosinās kopumā 15 kandidātus, *Sejma* prezidijs tos izvēlēsies, lai izveidotu 15 kandidātu sarakstu, ko tad nodos *Sejma* komitejai (skatīt 1. panta 3. punktu, ar kuru pievieno 11.c pantu un 11.d panta 1.–4. punktu).

- (143) Šī situācija rada bažas no tiesu varas neatkarības viedokļa. Piemēram, rajona tiesas tiesnesis, kuram jāpasludina spriedums politiski sensitīvā lietā un kurš vienlaikus ir pieteicies paaugstinājumam reģionālās tiesas tiesneša amatā, var sliekties piekrist nostājai, kuru atbalsta politiskais vairākums, lai nepakļautu riskam savas izredzes tikt paaugstinātam amatā. Pat ja šis risks neīstenojas, jaunā kārtība neparedz pietekamas garantijas neatkarības nodrošināšanai, kas ir būtiska, lai saglabātu uzticēšanos, kura tiesām demokrātiskā valstī ir jābūt sabiedrībā¹¹⁵. Arī tiesnešu palīgi pirms to iecelšanas tiesneša amatā būs jānovērtē politiski ietekmētajai Valsts tiesu padomei.
- (144) Venēcijas komisija secina — fakts, ka parlaments ievēlēs 15 tiesnešus Valsts tiesu padomes locekļu amatā, apvienojumā ar pašreizējo locekļu tūlītēju aizstāšanu radīs ievērojamu šīs struktūras politizāciju. Venēcijas komisija iesaka, ka tā vietā Valsts tiesu padomes locekļu amatā tiesnešus vajadzētu ievēlēt viņu līdzgaitniekiem, kā tas ir paredzēts pašreizējā tiesību aktā¹¹⁶. Tiek arī norādīts, ka likums vājina padomes neatkarību, ņemot vērā vairākumu parlamentā, un veicina tiesu sistēmas neatkarības vājināšanos kopumā¹¹⁷.
- (145) Augstākā tiesa, Valsts tiesu padome un ombuds savos atzinumos par likumprojektu puda vairākas bažas par jaunās kārtības konstitucionalitāti. Proti, Valsts tiesu padome norāda, ka saskaņā ar Polijas Konstitūciju padome darbojas kā pretsvars parlamentam, kam Konstitūcijā ir paredzētas pilnvaras lemt par tiesību aktu saturu. Tādējādi tiesnešu, kas ir padomes locekļi, politiska iecelšana amatā un pašreizējo tiesnešu, kas ir padomes locekļi, pilnvaru pirmstermiņa izbeigšana ir varas dalīšanas principa un tiesu varas neatkarības principa pārkāpums. Kā paskaidrots iepriekšējos ieteikumos — šo noteikumu efektīva konstitucionāla pārskatīšana pašlaik nav iespējama.

4.3. Likums par parasto tiesu organizāciju

4.3.1. Tiesnešu pensionēšanās vecums un tiesības pagarināt viņu pilnvaru termiņu

- (146) Likuma par parasto tiesu organizāciju 1. panta 26. punkta b) un c) apakšpunktā un 13. panta 1. punktā paredzēts, ka pensionēšanās vecums parastajiem tiesnešiem tiks samazināts no 67 līdz 60 gadiem sievietēm un no 67 līdz 65 gadiem vīriešiem un ka tieslietu ministram tiks piešķirtas pilnvaras izlemt par tiesnešu pilnvaru termiņa pagarināšanu (līdz 70 gadu vecumam), pamatojoties uz nekonkrētiem kritērijiem. Līdz minētā lēmuma pieņemšanai attiecīgie tiesneši paliek amatā.
- (147) Jaunā pensionēšanās kārtība nelabvēlīgi ietekmēs tiesnešu neatkarību¹¹⁸. Jaunie noteikumi rada papildu instrumentu, ar kuru tieslietu ministrs var ietekmēt individuālus tiesnešus. Proti, nekonkrētie kritēriji pilnvaru termiņa pagarināšanai pieļauj nepamatotu rīcības brīvību, graujot tiesnešu neatceļamības principu¹¹⁹. Minētajā likumā paredzētā pensionēšanās vecuma samazināšana ļauj tieslietu ministram pagarināt tiesneša pilnvaru termiņu līdz desmit gadiem sievietēm un līdz pieciem gadiem vīriešiem. Turklāt nav paredzēts termiņš, kurā tieslietu ministram jāpieņem lēmums par pilnvaru termiņa pagarināšanu; tas ļauj tieslietu ministram saglabāt ietekmi attiecībā uz konkrētajiem tiesnešiem atlikušajā viņu pilnvaru

¹¹⁵ ECT lietas *Morice/Francijs*, 29369/10, 2015. gada 23. aprīlis, 78. punkts; *Kipra/Turcija*, 25781/94, 2001. gada 10. maijs, 233. punkts.

¹¹⁶ Atzinums CDL(2017)035, 130. punkts.

¹¹⁷ Atzinums CDL(2017)035, 31. punkts.

¹¹⁸ Eiropas Padomes 2010. gada ieteikums, 49. punkts.

¹¹⁹ Saskaņā ar minēto likumu tieslietu ministrs izlemj, vai pagarināt tiesneša pilnvaru termiņu, ņemot vērā parastā tiesas personāla racionālu izmantojumu un vajadzības, kas izriet no konkrētu tiesu darba slodzes (skatīt likuma 1. panta 26. punkta b) apakšpunktu).

termiņā. Pat pirms pensionēšanās vecuma sasniegšanas jau tas vien, ka būs jāprasa tieslietu ministram šāds pagarinājums, var radīt spiedienu uz attiecīgajiem tiesnešiem.

- (148) Samazinot tiesnešu pensionēšanās vecumu un vienlaikus paredzot, ka tiesnešu pilnvaru termiņa pagarināšana ir atkarīga no tieslietu ministra lēmuma, jaunie noteikumi grauj tiesnešu neatceļamības principu, kas saskaņā ar Eiropas Savienības Tiesas un Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūru ir būtisks tiesnešu neatkarības elements. Viena no Eiropas Savienības Tiesas noteiktajām prasībām attiecībā uz neatkarīgu tiesu bija tāda, ka tiesnešiem, īstenojot savus pienākumus, jābūt personīgi un funkcionāli neatkarīgiem un jābūt pasargātiem no atlaišanas — tas tiek panākts, paredzot efektīvus pasākumus aizsardzībai pret izpildvaras nepamatotu iejaukšanos vai spiedienu¹²⁰. Attiecīgie noteikumi arī neatbilst Eiropas standartiem, saskaņā ar kuriem tiesnešiem jābūt garantētām tiesībām ieņemt amatu, līdz tiek sasniegts obligātais pensionēšanās vecums, ja tāds ir noteikts. Venēcijas komisija piekrīt Komisijas bažām¹²¹.
- (149) Komisija norāda, ka jaunie noteikumi arī rada bažas par konstitucionalitāti. Saskaņā ar Augstākās tiesas atzinumu¹²² tiesību piešķiršana tieslietu ministram izlemt par tiesneša pilnvaru termiņa pagarināšanu apvienojumā ar tiesnešu pensionēšanās vecuma samazināšanu ir pretrunā tiesnešu neatceļamības principam (Konstitūcijas 180. panta 1. punkts). Kā paskaidrots iepriekš, Komisija atgādina, ka šo noteikumu efektīva konstitucionāla pārskatīšana pašlaik nav iespējama.
- (150) Polijas iestāžu atbilde uz Komisijas 2017. gada 26. jūlija ieteikumu nemazina Komisijas bažas, un tajā nav paziņoti nekādi konkrēti pasākumi Komisijas norādīto problēmu risināšanai. Atbildē ir ignorēts spiediens, ko tieslietu ministrs var izdarīt uz individuāliem tiesnešiem, pirms viņš pieņem lēmumu dot piekrišanu attiecīgo tiesnešu palikšanai amatā pēc pensionēšanās vecuma sasniegšanas.

4.3.2. Tiesu priekšsēdētāji

- (151) Polijas tiesību sistēmā tiesu priekšsēdētājiem ir divējādas funkcijas — viņiem ir ne tikai pienākums vadīt tiesu, bet arī veikt tiesnešu darbības. Likums par parasto tiesu organizāciju rada bažas par tiesu priekšsēdētāju personīgo neatkarību, kad viņi īsteno savas tiesneša funkcijas.

Atlaišanas pilnvaras

- (152) Likuma par parasto tiesu organizāciju 17. panta 1. punkts un 18. panta 1. punkts paredz noteikumus par tiesu priekšsēdētāju un viņu vietnieku atlaišanu. Sešu mēnešu laikā pēc likuma stāšanās spēkā tieslietu ministram ir pilnvaras atlaist tiesu priekšsēdētājus bez prasības ievērot konkrētus kritērijus, bez pienākuma norādīt iemeslus un bez iespējas tiesu varai bloķēt šādus lēmumus. Turklāt tieslietu ministra pieņemtu atlaišanas lēmumu nav iespējams pārskatīt tiesā.
- (153) Komisijas bažas attiecas uz tieslietu ministra pilnvarām šajā sešu mēnešu laikposmā. Pēc šā sešu mēnešu laikposma saskaņā ar 1. panta 7. punktu tieslietu ministrs joprojām varēs atlaist tiesu priekšsēdētājus, taču viņam būs jāapspiežas ar Valsts

¹²⁰ Spriedums lietā C-53/03 *Syfait* un citi, 2005. gada 31. maijs, 31. punkts; lietā C-103/97 *Köllensperger* un *Atzwanger*, 1999. gada 4. februāris, 20. punkts.

¹²¹ Atzinums CDL-AD(2017)035, 100.–109. punkts.

¹²² Augstākās tiesas 2017. gada 28. aprīļa atzinums.

tiesu padomi, un tā ar rezolūciju, kas pieņemta ar divu trešdaļu balstu vairākumu, varēs bloķēt plānoto atlaišanu¹²³.

Iecelšanas pilnvaras

- (154) Saskaņā ar Likuma par parasto tiesu organizāciju 1. panta 6. punktu ministram ir pilnvaras iecelt amatā tiesu priekšsēdētājus. Vienīgie piemērojamie kritēriji ir šādi: apelācijas tiesas priekšsēdētājs ir jāieceļ no apelācijas tiesu vai reģionālo tiesu tiesnešu vidus; reģionālās tiesas priekšsēdētājs — no apelācijas tiesu, reģionālo vai rajona tiesu tiesnešu vidus; un rajona tiesas priekšsēdētājs — no reģionālo vai rajona tiesu tiesnešu vidus. Tieslietu ministram šāda lēmuma pieņemšanai nav pienākuma apspriesties ar tiesu iestādēm. Tikai pēc tiesas priekšsēdētāja iecelšanas amatā ministrs attiecīgās tiesas tiesnešu kopsapulci iepazīstina ar jauno tiesas priekšsēdētāju. Šīs tieslietu ministra pilnvaras iecelt tiesas priekšsēdētāju pēc minētā sešu mēnešu laikposma paliek nemainīgas.

Atlaišanas un iecelšanas pilnvaru sekas

- (155) Ņemot vērā, ka tiesu priekšsēdētāji aktīvi darbojas kā tiesneši, iepriekš minētās pilnvaras patvaļīgi atlaist (sešu mēnešu laikposmā) un iecelt tiesu priekšsēdētājus ļauj tieslietu ministram saglabāt ietekmi uz tiesu priekšsēdētājiem, un tas var negatīvi ietekmēt viņu personīgo neatkarību, kad viņi īsteno savas tiesneša funkcijas. Piemēram, tiesas priekšsēdētājs, kurš ir aicināts pasludināt spriedumu sensitīvā lietā pret valsti, var just tieslietu ministra spiedienu ievērot valdības nostāju, lai izvairītos no tā, ka viņš tiek atlaists no tiesas priekšsēdētāja amata, nevis neatkarīgi iztiesāt lietu pēc būtības. Tiesu varas neatkarībai ir nepieciešams, lai tiesneši, iztiesājot lietas, nebūtu pakļauti nekādai citai struktūrai un būtu aizsargāti pret ārēju iejaukšanos vai spiedienu, kas varētu apdraudēt viņu neatkarīgo spriedumu lietā, kuru viņi iztiesā¹²⁴.
- (156) Arī attiecībā uz tiesnešiem, kuri vēlas kļūt par tiesas priekšsēdētājiem, šāda tieslietu ministra rīcības brīvība var ietekmēt to, kā viņi iztiesā lietas, jo īpaši sensitīvas politiskas lietas; proti, viņi var iztiesāt lietas tā, lai nemazinātu savas izredzes tikt ieceltiem tiesas priekšsēdētāja amatā. Tādējādi tiek ietekmēta arī viņu personīgā neatkarība, kad viņi iztiesā lietas.
- (157) Turklāt ir jānorāda arī tas, ka tiesu priekšsēdētājiem kā tiesu vadītājiem ir būtiskas pilnvaras attiecībā uz pārējiem tiesnešiem. Tieslietu ministra rīcības brīvība atlaist un iecelt tiesu priekšsēdētājus varētu ietekmēt veidu, kādā tiesu priekšsēdētāji kā tiesu vadītāji šīs pilnvara izmanto attiecībā uz pārējiem tiesnešiem. Tā rezultātā varētu tikt traucēta šo tiesnešu personīgā neatkarība. Tādējādi tieslietu ministram piešķirtās tiesības netieši ietekmēs arī to tiesnešu neatkarību, kas strādā tieslietu ministra ietekmei pakļautā tiesas priekšsēdētāja vadībā. Piemēram, tiesu priekšsēdētājiem ir pilnvaras aizstāt tiesnešus, kuri veic tiesas nodaļu vai departamentu vadītāju funkcijas¹²⁵, pilnvaras iesniegt rakstiskus paziņojumus šādiem nodaļu un departamentu vadītājiem, kas nepilnību gadījumos varētu būt saistītas ar šo nodaļu

¹²³ Likuma par parasto tiesu organizāciju 1. panta 7. punktā paredzēts — fakts, ka Valsts tiesu padome 30 dienu laikā no dienas, kad tieslietu ministrs nāk klajā ar plānoto atlaišanu, nesniedz atzinumu, nav šķērslis atlaišanai.

¹²⁴ Spriedums lietā C-503/15 *Margarit Panicello*, 2017. gada 16. februāris, 37.–38. punkts; lietā C-203/14 *Consorti Sanitari del Maresme*, 2015. gada 6. oktobris, 19. punkts; lietā C-222/13, *TDC*, 2014. gada 9. oktobris, 30. punkts; apvienotajās lietās C-58/13 un C-59/13 *Torresi*, 2014. gada 17. jūlijs, 22. punkts; lietā C-506/04 *Wilson*, 2006. gada 19. septembris, 51. punkts.

¹²⁵ Saskaņā ar Likuma par parasto tiesu organizāciju 17. panta 2. punktu un 18. panta 2. punktu apelācijas un reģionālo tiesu priekšsēdētāju pilnvaras aizstāt tiesnešus, kuri pilda tiesas nodaļu vadītāju, nodaļu vadītāju vietnieku, departamentu vadītāju un izmeklēšanas tiesnešu funkcijas, tiek piešķirtas uz sešu mēnešu laikposmu pēc likuma stāšanās spēkā.

vai departamentu vadītāju saņemtās amata piemaksas samazinājumu¹²⁶, kā arī pilnvaras tiesnešus bez viņu piekrišanas pārcelt tās tiesas struktūras ietvaros, kuru viņi vada (tas iever arī konkrētās tiesas attiecīgo tiesas apgabalu un var būt saistīts ar darba vietām dažādās pilsētās)¹²⁷.

- (158) Savā atzinumā¹²⁸ Venēcijas komisija uzsvēra, ka jaunais likums ļauj izpildvarai rupjā un ekstensīvā veidā iejaukties tiesu varas pārvaldībā un rada ievērojamus draudus tiesu varas neatkarībai, kas ir būtisks tiesiskuma elements. Likums nepietiekami aizsargā tiesu priekšsēdētājus no patvaļīgas atlaišanas, un tieslietu ministra lēmums iecelt/atlaist tiesas priekšsēdētāju ar vienkāršu balsu vairākumu būtu jāapstiprina Valsts tiesu padomei vai attiecīgās tiesas tiesnešu kopsapulcei. Arī reglamentā tieslietu ministram ir paredzēta kompetence ieviest sīki izstrādātus noteikumus par lietu piešķiršanu un metodi lietu piešķiršanai pēc nejaušības principa, un viņš var arī noteikt īpašus noteikumus gadījumiem, kad lietu piešķiršana pēc nejaušības principa nav iespējama vai nav efektīva. Kā uzsvērusi Venēcijas komisija, šis pilnvaras var tikt izmantotas, lai iejauktos sistēmā, saskaņā ar kuru lietas tiek piešķirtas pēc nejaušības principa; tieslietu ministram nevajadzētu būt rīcības brīvībai noteikt lietu sadales metodi¹²⁹.
- (159) Turklāt Augstākā tiesa, Valsts tiesu padome un ombuds savos atzinumos ir norādījuši, ka attiecīgie noteikumi rada bažas par konstitucionalitāti. Proti, pieļaujot šādu iespēju tieslietu ministram atlaist tiesu priekšsēdētājus, netiek ievērots tiesu varas neatkarības princips un varas dalīšanas princips. Taču pašreizējos apstākļos šo noteikumu konstitucionalitāti vairs nevar pārbaudīt un garantēt neatkarīga konstitucionāla tiesa.
- (160) Eiropas Cilvēktiesību tiesa ir noteikusi, ka ir skaidra saikne starp tiesas priekšsēdētāja atlaišanu no amata un tiesu varas neatkarību. *Baka* lietā Eiropas Cilvēktiesību tiesa atzina, ka pieteikuma iesniedzēja pirmstermiņa atbrīvošana no Augstākās tiesas priekšsēdētāja amata (neraugoties uz to, ka viņš palika tiesneša amatā) nevis kalpoja tiesu varas neatkarības saglabāšanas mērķim, bet gan neļāva to sasniegt¹³⁰.
- (161) Pieejamā informācija liecina, ka tieslietu ministrs līdz šim ir atlaidis 24 un iecēlis vismaz 32 tiesas priekšsēdētājus (šajā rādītāja ir ietverta arī iecelšana parastajos vakantajos amatos).
- (162) Polijas iestāžu atbilde uz Komisijas 2017. gada 26. jūlija ieteikumu nemazina Komisijas bažas, un tajā nav paziņoti nekādi konkrēti pasākumi Komisijas norādīto problēmu risināšanai. Atbildē ir noliegts, ka tieslietu ministra pilnvaras ietekmē tiesas priekšsēdētāju neatkarību, kad tie izskata lietas, pildot tiesnešu funkcijas, un uzsvērts, ka ministra pilnvaras skar vienīgi tiesu priekšsēdētāju administratīvās darbības. Tomēr atbildē ir ignorēts, ka pilnvaras sešu mēnešu laikposmā patvaļīgi atlaist tiesu priekšsēdētājus ļauj ministram saglabāt ietekmi pār tiesu priekšsēdētājiem, un tas var ietekmēt viņu personīgo neatkarību, kad viņi iztiesā lietas.

¹²⁶ Likuma par parasto tiesu organizāciju 1. panta 13. punkta b) apakšpunkts.

¹²⁷ Likuma par parasto tiesu organizāciju 1. panta 5. punkta b) apakšpunkts.

¹²⁸ Atzinums CDL-AD(2017)035, 125. punkts.

¹²⁹ Atzinums CDL-AD(2017)035, 120. punkts.

¹³⁰ ECT lieta *Baka/Ungārija*, 20261/12, 2016. gada 23. jūnijs, 172. punkts.

4.3.2. Citas bažas

- (163) Tieslietu ministrs var nosūtīt zemākas instances tiesas priekšsēdētājam “rakstiskas piezīmes” par attiecīgās tiesas iespējami nepareizu pārvaldību. Šādu rakstisku piezīmju rezultātā zemākas instances tiesas priekšsēdētājam līdz pat 50 % var tikt samazināta amata piemaksa uz laiku līdz sešiem mēnešiem¹³¹. Ministrs var izdot “rakstisku paziņojumu”, kas adresēts apelācijas tiesas priekšsēdētājam vai priekšsēdētāja vietniekam, un attiecīgi samazināt amata piemaksu. Ņemot vērā, ka tiesnešu atlīdzības samazinājums, kas izriet no tiesneša rīcības, ir uzskatāms par disciplināru sankciju¹³², tieslietu ministram nevajadzētu būt iespējai vienpersoniski lemt par šādu samazinājumu, ja tā pamatā nav nekāda tiesas nolēmuma.

4.4. Citi tiesību akti

4.4.1. Likums par Valsts tiesnešu skolu

- (164) Jaunais parlamenta sasaukums ir pieņēmis arī citus tiesību aktus, kas rada bažas par tiesu varas neatkarību un varas dalīšanu.
- (165) Saskaņā ar 2. panta 1. un 36. punktu Likumā par Valsts tiesnešu skolu tiesnešu palīgiem uztic tiesneša pienākumus rajona tiesās uz četrus gadu termiņu. Proti, tiesnešu palīgiem ir atļauts darboties kā vienīgajiem tiesnešiem rajona tiesās.
- (166) Tomēr saskaņā ar Polijas tiesu sistēmu tiesnešu palīgiem nav tāda paša statusa kā tiesnešiem¹³³. Tiesnešu palīgus ieceļ tikai uz četrus gadu termiņu, un pēc 36 mēnešiem viņi var sākt pieteikties jaunam procesam, lai kļūtu par tiesnešiem. Tiesnešu palīgiem nepiemēro tādas pašas garantijas viņu neatkarības aizsardzībai, kādas ir piemērojamas tiesnešiem, piemēram, attiecībā uz iecelšanu — tās procedūra nav tāda pati kā, iecelot tiesnešus. Atšķirībā no tiesnešu amata Konstitūcijā nav paredzēts tādu tiesnešu palīgu amats, kuri veic tiesneša funkcijas. Tas nozīmē, ka tiesnešu palīgu statusu, kā arī garantijas to neatkarībai var mainīt ar parastajiem tiesību aktiem bez vajadzības ieviest izmaiņas Konstitūcijā¹³⁴. Tādēļ, ka tiesnešu palīgi var darboties kā vienīgie tiesneši rajona tiesās, viņu neatkarība ir vēl jo svarīgāka.
- (167) Likuma par Valsts tiesnešu skolu pieņemšanas procesā Augstākā tiesa un Valsts tiesu padome puda bažas par to, vai garantijas tiesnešu palīgu neatkarībai atbilst Konstitūcijai un ir pietiekamas, lai izpildītu Eiropas Cilvēktiesību konvencijas (ECTK) 6. panta 1. punktā noteiktās prasības attiecībā uz taisnīgu tiesu¹³⁵. Eiropas Cilvēktiesību tiesa ir nospriedusi, ka iepriekšējā kārtība attiecībā uz tiesnešu palīgiem Polijā neatbilst šiem kritērijiem¹³⁶.
- (168) Polijas iestāžu 2017. gada 28. augusta atbilde uz Komisijas 2017. gada 26. jūlija ieteikumu nemazina Komisijas bažas, un tajā nav paziņoti nekādi konkrēti pasākumi Komisijas norādīto problēmu risināšanai.

¹³¹ Tieslietu ministrs var ietekmēt apelācijas tiesu priekšsēdētājus, novērtējot viņu darbību; negatīva vērtējuma rezultātā tiesu priekšsēdētājiem var piemērot finansiālas sankcijas, bet pozitīva vērtējuma rezultātā priekšsēdētāju amata piemaksas var tikt palielinātas; Likuma par parasto tiesu organizāciju 1. panta 13.–15. punkts.

¹³² Atzinums CDL-AD(2017)035, 114.-117. punkts.

¹³³ Lai gan tiesnešu palīgiem ir uzticēti tiesneša pienākumi, viņus tieši ieceļ tieslietu ministrs ar minimālu Valsts tiesu padomes iesaistīšanos.

¹³⁴ Tiesneša neatkarībai jābūt noteiktai Konstitūcijā ar konkrētākiem noteikumiem, kurus pieņem likumdošanas līmenī (skatīt, piemēram, Eiropas Padomes 2010. gada ieteikuma 7. punktu). Jānorāda arī tas, ka Augstākā tiesa un Valsts tiesu padome savos atzinumos apšaubīja minēto tiesību aktu konstitucionalitāti.

¹³⁵ Augstākās tiesas 2017. gada 3. februāra atzinums; Valsts tiesu padomes 2017. gada 10. februāra atzinums.

¹³⁶ ECT lieta *Henryk Urban un Ryszard Urban* / Polija, 23614/08, 2011. gada 28. februāris; ECT lieta *Miroslaw Garlicki* / Polija, 36921/07, 2011. gada 14. septembris; ECT lieta *Pohoska* / Polija, 33530/06, 2012. gada 10. aprīlis.

4.4.2. Citi tiesību akti

- (169) Ar tiesību aktiem par prokuratūru¹³⁷ tika apvienots tieslietu ministra birojs un valsts ģenerālprokurora birojs, kā arī ievērojami paplašinātas valsts ģenerālprokurora pilnvaras attiecībā uz prokuratūras sistēmas pārvaldību, tostarp ieviesta jauna kompetences joma, kas ļauj tieslietu ministram tieši iejaukties atsevišķās lietās.
- (170) Venēcijas komisija uzsvērusi¹³⁸ — lai gan tā atzīst, ka prokuratūras neatkarība un autonomija pēc savas būtības nav tik kategoriska kā tiesu neatkarība un autonomija, tieslietu ministra un ģenerālprokurora biroja apvienošana, plašākas ģenerālprokurora pilnvaras attiecībā uz prokuratūras sistēmu, plašākas tieslietu ministra pilnvaras attiecībā uz tiesu varu saskaņā ar Likumu par parasto tiesu organizāciju un vājās izredzes kontrolēt šīs pilnvaras kopumā rada pārlieku plašu pilnvaru koncentrēšanos vienas personas rokās. Un tas tieši negatīvi ietekmē prokuratūras sistēmas neatkarību no politiskās jomas un tiesu varas neatkarību, un tādējādi arī varas dalīšanu un tiesiskumu Polijā.

5. KONSTATĒJUMS, KA PASTĀV DROŠA VARBŪTĪBA, KA VARĒTU TIKT NOPIETNI PĀRKĀPTAS LĪGUMA PAR EIROPAS SAVIENĪBU 2. PANTĀ MINĒTĀS VĒRTĪBAS

- (171) Saskaņā ar LES 7. panta 1. punktu Padome pēc trešdaļas dalībvalstu, Eiropas Parlamenta vai Eiropas Komisijas pamatota priekšlikuma, saņēmusi Eiropas Parlamenta piekrišanu, ar četru piektdaļu tās locekļu balsu vairākumu var konstatēt, ka ir droša varbūtība, ka kāda dalībvalsts varētu nopietni pārkāpt LES 2. pantā minētās vērtības. Pirms nākt klajā ar šādu konstatāciju, Padome uzklaua attiecīgo dalībvalsti un, pieņemot lēmumu saskaņā ar to pašu procedūru, var šai dalībvalstij adresēt ieteikumus¹³⁹.
- (172) Komisija uzskata, ka iepriekšējās iedaļās aprakstītā situācija rada drošu varbūtību, ka Polijas Republika varētu nopietni pārkāpt LES 2. pantā minēto tiesiskumu. Komisija nonāk pie šāda konstatējuma pēc iepriekš izklāstīto faktu izvērtēšanas.
- (173) Komisija norāda, ka divu gadu periodā ir pieņemti vairāk nekā 13 secīgi tiesību akti, kas ietekmē visu tiesu sistēmas struktūru Polijā, proti, Konstitucionālo tiesu, Augstāko tiesu, parastās tiesas, Valsts tiesu padomi, prokuratūru un Valsts tiesnešu skolu. Visu šo tiesību aktu izmaiņu kopējā iezīme ir tā, ka izpildvarai vai likumdevējam tika sistemātiski ļauts būtiski ietekmēt minēto iestāžu un struktūru sastāvu, pilnvaras, pārvaldību un darbību. Šīs tiesību aktu izmaiņas un to kopējā ietekme nopietni apdraud tiesu varas neatkarību un varas dalīšanu Polijā, kas ir būtiskas tiesiskuma sastāvdaļas. Komisija arī norāda, ka šāda intensīva darbība likumdošanas jomā notika bez pienācīgas apspriešanās ar visām ieinteresētajām personām, turklāt neievērojot lojālas sadarbības garu starp valsts iestādēm un neņemot vērā daudzu Eiropas un starptautisku organizāciju atzinumus.
- (174) Komisija kopš 2016. gada janvāra iesaistījās izvērstā dialogā ar Polijas iestādēm, lai rastu risinājumu paustajām bažām. Šajā procesā Komisija vienmēr ir objektīvi un rūpīgi pamatojusi savas bažas. Saskaņā ar ES tiesiskuma mehānismu Komisija ir izdevusi atzinumu un trīs ieteikumus par tiesiskumu Polijā. Tā arī iesaistījās plašā

¹³⁷ 2016. gada 28. janvāra Likums par prokuratūru, publicēts Oficiālajā Vēstnesī 2016. gada 15. februārī, 177. ieraksts; 2016. gada 28. janvāra Noteikumi, ar kuriem īsteno tiesību aktu — Likumu par Prokuratūru, publicēti Oficiālajā Vēstnesī 2016. gada 15. februārī, 178. ieraksts.

¹³⁸ Atzinums CDL-AD(2017)037, 28. un 115. punkts.

¹³⁹ Skatīt arī Komisijas 2003. gada 15. oktobra Paziņojumu “Savienības pamatvērtību ievērošana un veicināšana”, COM(2003) 606, *final*.

sarakstē un organizēja sanāksmes ar Polijas iestādēm. Komisija vienmēr ir skaidri norādījusi, ka tā ir gatava īstenot konstruktīvu dialogu, un vairākkārt aicinājusi Polijas iestādes piedalīties turpmākās sanāksmēs šajā sakarā. Tomēr, neraugoties uz šiem centieniem, dialogs nav kļiedējis Komisijas bažas.

(175) Neraugoties uz to, ka Komisija ir izdevusi trīs ieteikumus, situācija ir pastāvīgi pasliktinājusies. Konkrētāk:

(1) Konstitucionālās tiesas priekšsēdētājas nelikumīgā iecelšana, to trīs tiesnešu atzīšana, kurus bez derīga juridiska pamata izvirzīja *Sejma* astotais sasaukums, fakts, ka viens no minētajiem tiesnešiem ir iecelts par Konstitucionālās tiesas priekšsēdētājas vietnieku, fakts, ka trīs tiesneši, kurus 2015. gada oktobrī likumīgi izvirzīja parlamenta iepriekšējais sasaukums, nav varējuši sākt pildīt savus Konstitucionālās tiesas tiesneša pienākumus, kā arī vēlākās norises Konstitucionālajā tiesā, kas aprakstītas iepriekš, ir *de facto* pilnīgi mainījušas Konstitucionālās tiesas sastāvu, un nav ievērots parastais konstitucionālais process tiesnešu iecelšanai. Tāpēc Komisija uzskata, ka ir būtiski grūta Konstitucionālās tiesas neatkarība un leģitimitāte un attiecīgi vairs nevar faktiski garantēt Polijas tiesību aktu konstitucionalitāti. Vairs nevar uzskatīt, ka spriedumi, ko Konstitucionālā tiesa pasludina šādos apstākļos, nodrošina efektīvu konstitucionālo pārskatīšanu.

(2) Likums par Valsts tiesu padomi un Likums par Augstāko tiesu apvienojumā arī ar Likumu par Valsts tiesnešu skolu, kā arī Likums par parasto tiesu organizāciju būtiski palielina sistēmiskos draudus tiesiskumam, kā konstatēts iepriekšējos ieteikumos. Turpmāk ir izklāstīts galveno bažu kopsavilkums.

(a) Attiecībā uz Augstāko tiesu:

- ievērojama skaita pašreizējo Augstākās tiesas tiesnešu obligāta pensionēšanās apvienojumā ar iespēju pagarināt viņu pašreizējo pilnvaru termiņu, kā arī jaunais disciplinārlietu izskatīšanas režīms attiecībā uz Augstākās tiesas tiesnešiem strukturāli grauj Augstākās tiesas tiesnešu neatkarību, lai gan tiesu varas neatkarība ir būtiska tiesiskuma sastāvdaļa;
- ievērojama skaita pašreizējo Augstākās tiesas tiesnešu obligāta pensionēšanās ļauj arī veikt vērienīgu un tūlītēju Augstākās tiesas sastāva maiņu. Šāda iespēja raisa bažas saistībā ar varas dalīšanu, jo īpaši, ja to skata kopā ar vienlaikus notiekošajām Valsts tiesu padomes reformām. Faktiski visus jaunus Augstākās tiesas tiesnešus iecels valsts prezidents pēc ieteikuma, ko sniegusi Valsts tiesu padome jaunajā sastāvā, kurā lielā mērā dominēs politiski ieceltas personas. Tādējādi pašreizējais parlamenta vairākums varēs Augstākās tiesas turpmāko sastāvu noteikt (vismaz netieši) daudz lielākā mērā, nekā tas būtu iespējams sistēmā, kurā pašreizējie noteikumi par tiesnešu pilnvaru termiņa ilgumu darbojas normālā kārtībā — neatkarīgi no tā, cik ilgs ir šis termiņš, un kura valsts struktūra ir pilnvarota lemt par tiesnešu iecelšanu amatā;
- jaunā ārkārtas pārsūdzības procedūra raisa bažas saistībā ar juridisko noteiktību un — ja to skata apvienojumā ar iespēju veikt vērienīgu un tūlītēju Augstākās tiesas sastāva maiņu — saistībā ar varas dalīšanu.

(b) Attiecībā uz parastajām tiesām:

- samazinot tiesnešu pensionēšanās vecumu un vienlaikus paredzot, ka tiesnešu pilnvaru termiņa pagarināšana ir atkarīga no tieslietu ministra diskrecionāra lēmuma, jaunie noteikumi grauj tiesnešu neatceļamības principu, kas ir būtisks tiesnešu neatkarības elements;
- tieslietu ministra diskrecionāras pilnvaras iecelt un atlaist tiesu priekšsēdētājus bez prasības ievērot konkrētus kritērijus, bez pienākuma norādīt iemeslus, bez iespējas tiesu varai bloķēt šādus lēmumus un bez iespējas tos pārskatīt tiesā var ietekmēt tiesu priekšsēdētāju un pārējo tiesnešu personīgo neatkarību.

(c) Attiecībā uz Valsts tiesu padomi:

- bažas par tiesu varas vispārējo neatkarību vairo visu to tiesnešu pilnvaru izbeigšana, kuri ir Valsts tiesu padomes locekļi, un jaunu šīs padomes locekļu iecelšana atbilstoši procesam, kas pieļauj lielu politisko ietekmi.

(176) Jaunie likumi rada būtiskas bažas par to saderību ar Polijas Konstitūciju, kā uzsvērts vairākos atzinumos, jo īpaši tajos, ko sniegusi Augstākā tiesa, Valsts tiesu padome un ombuds. Tomēr, kā paskaidrots 2017. gada 26. jūlija ieteikumā par tiesiskumu Polijā, minēto likumu efektīva konstitucionāla pārskatīšana vairs nav iespējama.

(177) Polijas valdības un parlamenta locekļu valdošā vairākuma darbības un publiskie paziņojumi, kas vērsti pret tiesnešiem un tiesām Polijā, ir iedragājuši uzticēšanos tiesu sistēmai kopumā. Komisija uzsver valsts struktūru lojālas sadarbības principu, kas, kā īpaši norādīts Venēcijas komisijas atzinumos, ir konstitucionāls priekšnoteikums demokrātiskā valstī, kurā valda tiesiskums.

(178) Ņemot vērā, ka tiesnešu neatkarība ir tiesiskuma būtiska sastāvdaļa, minētie jaunie likumi un jo īpaši to kopējā ietekme ievērojami palielinās sistēmisko draudu tiesiskumam, kas konstatēts iepriekšējos ieteikumos. Šajā sakarā Venēcijas komisija uzsvēra, ka ierosināto izmaiņu apvienojums palielinās katras šādas izmaiņas negatīvo ietekmi tiktāl, ka tās nopietni apdraudēs visu tiesu sistēmas daļu neatkarību Polijā¹⁴⁰.

(179) Fakts, ka Polijas iestādes pēc 2017. gada jūlijā pieņemto likumu par Augstāko tiesu un par Valsts tiesu padomi apturēšanas neizmantoja šo iespēju ņemt vērā bažas, ko Komisija paudusi savā trešajā ieteikumā un ko pauduši citi dalībnieki, jo īpaši Venēcijas komisija, skaidri norāda uz to, ka Polijas iestādes nevēlas novērst šīs bažas.

(180) Šīs situācijas sekas ir jo īpaši nopietnas.

- (1) Tā kā ir būtiski grāuta Konstitucionālās tiesas neatkarība un leģitimitāte, vairs nevar faktiski garantēt Polijas tiesību aktu konstitucionalitāti. Šī situācija ir īpaši satraucoša attiecībā uz tiesiskuma ievērošanu, jo, kā paskaidrots iepriekšējos Komisijas ieteikumos, Polijas Parlaments ir pieņēmis vairākus īpaši sensitīvus jaunus tiesību aktus, piemēram, jaunu Civildienesta likumu¹⁴¹,

¹⁴⁰ Atzinums CDL-AD(2017)035, 131. punkts.

¹⁴¹ 2015. gada 30. decembra Likums, ar ko groza Likumu par Civildienestu un dažus citus tiesību aktus, publicēts Oficiālajā Vēstnesī 2016. gada 8. janvārī, 34. ieraksts.

Likumu, ar ko groza Likumu par policiju un dažus citus likumus¹⁴², likumus par Valsts prokuratūru¹⁴³, Likumu par ombudu, ar ko groza arī dažus citus likumus¹⁴⁴, Likumu par Plašsaziņas līdzekļu valsts padomi¹⁴⁵ un Terorisma apkarošanas likumu¹⁴⁶.

- (2) Tiesiskuma ievērošana ir ne tikai priekšnoteikums visu LES 2. pantā minēto pamatvērtību aizsardzībai. Tā ir arī priekšnoteikums visu to tiesību un pienākumu ievērošanai, kas izriet no Līgumiem, kā arī priekšnoteikums, lai radītu iedzīvotāju, uzņēmumu un valsts iestāžu savstarpējo uzticēšanos visu pārējo dalībvalstu tiesību sistēmām.
 - (3) Komisija uzsver, ka tiesiskuma pienācīga darbība ir arī būtiska jo īpaši iekšējā tirgus pareizai darbībai un investīcijām labvēlīgai videi¹⁴⁷, jo uzņēmējiem ir jāzina, ka pret tiem tiks īstenota vienlīdzīga attieksme saskaņā ar likumu. Tiesiskuma ievērošana ir arī būtiska, lai nodrošinātu savstarpēju uzticēšanos tieslietu un iekšlietu jomā un jo īpaši, lai panāktu tiesu iestāžu efektīvu sadarbību civillietās un krimināllietās, kas balstās uz savstarpēju atzišanu. To nevar nodrošināt bez neatkarīgas tiesu varas katrā dalībvalstī.
- (181) Komisija atgādina — ja ir izveidota konstitucionāla tiesu sistēma, tās efektivitāte ir tiesiskuma būtiska sastāvdaļa.
- (182) Komisija arī uzsver, ka neatkarīgi no izvēlēta tiesu sistēmas modeļa tiesnešu neatkarībai jābūt aizsargātai saskaņā ar ES tiesībām. Dalībvalstu ziņā ir organizēt savas tiesu sistēmas, tostarp izlemt, vai ir jāizveido tiesu padome, kuras uzdevums ir aizsargāt tiesu varas neatkarību. Tomēr, ja dalībvalsts ir izveidojusi šādu padomi, kā tas ir Polijā, kuras Konstitūcija ir skaidri uzticējusi Valsts tiesu padomei uzdevumu aizsargāt tiesu varas neatkarību, jābūt garantētai šādas padomes neatkarībai atbilstoši Eiropas standartiem.
- (183) Komisija arī norāda, ka vairākas Eiropas un starptautiska līmeņa amatpersonas un organizācijas ir paudušas dziļas bažas par situāciju tiesiskuma jomā Polijā¹⁴⁸ un ka Eiropas Parlaments ir norādījis, ka pašreizējā situācija Polijā rada nepārprotamu risku, ka var notikt nopietni LES 2. pantā minēto vērtību pārkāpumi¹⁴⁹.

¹⁴² 2016. gada 15. janvāra Likums, ar ko groza Likumu par policiju un citus likumus, publicēts Oficiālajā Vēstnesī 2016. gada 4. februārī, 147. ieraksts.

¹⁴³ 2016. gada 28. janvāra Likums par prokuratūru, publicēts Oficiālajā Vēstnesī 2016. gada 15. februārī, 177. ieraksts; 2016. gada 28. janvāra Noteikumi, ar kuriem īsteno tiesību aktu — Likumu par Prokuratūru, publicēti Oficiālajā Vēstnesī 2016. gada 15. februārī, 178. ieraksts.

¹⁴⁴ 2016. gada 18. marta Likums, ar ko groza Likumu par ombudu un dažus citus likumus, publicēts Oficiālajā Vēstnesī 2016. gada 17. maijā, 677. ieraksts.

¹⁴⁵ 2016. gada 22. jūnija Likums par Plašsaziņas līdzekļu valsts padomi, publicēts Oficiālajā Vēstnesī 2016. gada 29. jūnijā, 929. ieraksts.

¹⁴⁶ 2016. gada 10. jūnija Likums par terorisma novēršanas darbībām, publicēts Oficiālajā Vēstnesī 2016. gada 24. jūnijā, 904. ieraksts.

¹⁴⁷ Padomes Ieteikums (2017. gada 11. jūlijs) par Polijas 2017. gada valsts reformu programmu un ar ko sniedz Padomes atzinumu par Polijas 2017. gada konverģences programmu, 14. apsvēruma, OV L 261, 9.8.2017., 88.–91. lpp.

¹⁴⁸ Venēcijas komisija, Eiropas Padomes cilvēktiesību komisārs, Eiropas Tiesnešu konsultatīvā padome, Apvienoto Nāciju Organizācijas Cilvēktiesību komiteja, Apvienoto Nāciju Organizācijas īpašais referents jautājumos par tiesnešu un advokātu neatkarību, Eiropas Savienības Augstāko tiesu priekšsēdētāju tīkls, Eiropas Tiesu iestāžu padomju tīkls, Eiropas Advokātu un juristu biedrību padome, kā arī vairākas pilsoniskās sabiedrības organizācijas, piemēram, *Amnesty International* un Cilvēktiesību un demokrātijas tīkls.

¹⁴⁹ 2017. gada 15. novembra Rezolūcijas par stāvokli tiesiskuma un demokrātijas jomā Polijā, 16. punkts; rezolūcijā tika uzdots Pilsoņu brīvību, tieslietu un iekšlietu komitejai sagatavot īpašu ziņojumu nolūkā pieņemt pamatotu priekšlikumu, veicot balsojumu plenārsēdē, kurā aicinātu Padomi rīkoties saskaņā ar LES 7. panta 1. punktu.

- (184) Pēc divus gadus ilga dialoga ar Polijas iestādēm, kas nevainagojās ar panākumiem un nenovērsa situācijas turpmāku pasliktināšanos, ir nepieciešams un ir samērīgi sākt jaunu dialoga posmu, oficiāli iesaistot Eiropas Parlamentu un Padomi.
- (185) Ņemot vērā iepriekš minēto un saskaņā ar LES 7. panta 1. punktu Komisija iesniedz Padomei šo pamatoto priekšlikumu un aicina Padomi konstatēt, ka ir droša varbūtība, ka Polija varētu nopietni pārkāpt tiesiskumu, kas ir viena no LES 2. pantā minētajām vērtībām, un šajā sakarā sniegt Polijai attiecīgus ieteikumus. Šim pamatotajam priekšlikumam ir pievienots priekšlikums Padomes lēmumam par šādu konstatēšanu.
- (186) Šis pamatotais priekšlikums saskaņā ar LES 7. panta 1. punktu tiek izdots vienlaikus ar Komisijas 2017. gada 20. decembra ieteikumu par tiesiskumu Polijā. Komisija ir gatava, intensīvi apspriežoties ar Eiropas Parlamentu un Padomi, pārskatīt šo pamatoto priekšlikumu, ja Polijas iestādes minētajā ieteikumā paredzētajā termiņā īstēnos ieteiktos pasākumus, kas izklāstīti ieteikumā.

Priekšlikums

PADOMES LĒMUMS**par konstatēšanu, ka ir droša varbūtība, ka Polija varētu nopietni pārkāpt tiesiskumu**

EIROPAS SAVIENĪBAS PADOME,

ņemot vērā Līgumu par Eiropas Savienību un jo īpaši tā 7. panta 1. punktu,

ņemot vērā Eiropas Komisijas pamatoto priekšlikumu¹,

ņemot vērā Eiropas Parlamenta piekrišanu²,

tā kā:

- (1) Eiropas Savienība ir dibināta, pamatojoties uz Līguma par Eiropas Savienību (LES) 2. pantā minētajām vērtībām, kuras ir kopīgas visām dalībvalstīm un kuras ietver tiesiskuma ievērošanu.
- (2) Savā pamatotajā priekšlikumā Komisija izklāsta savas bažas par neatkarīgas un likumīgas konstitucionālās pārskatīšanas trūkumu un par to, ka Polijas parlaments ir pieņēmis Likumu par Augstāko tiesu³, Likumu par parasto tiesu organizāciju⁴, Likumu par Valsts tiesu padomi⁵ un Likumu par Valsts tiesnešu skolu⁶, kuros ietverti noteikumi, kas vieš nopietnas bažas par tiesu varas neatkarību, varas dalīšanu un juridisko noteiktību. Galvenās bažas ir jo īpaši saistītas ar Augstākās tiesas tiesnešu un parasto tiesu tiesnešu jaunajiem pensionēšanās režīmiem, jauno ārkārtas pārsūdzības procedūru Augstākajā tiesā, parasto tiesu priekšsēdētāju atlaišanu un iecelšanu, kā arī to tiesnešu pilnvaru izbeigšanu, kas ir Valsts tiesu padomes locekļi, un šo tiesnešu iecelšanas procedūru.
- (3) Komisija arī norādīja, ka Polijas iestādes nav veikušas pasākumus, ko tā bija ieteikusi savā 2016. gada 27. jūlija ieteikumā⁷ un 2016. gada 21. decembra⁸ un 2017. gada 26. jūlija⁹ papildinošajos ieteikumos, lai novērstu minētajos ieteikumos konstatētos sistēmiskos draudus tiesiskumam.

¹ [IERAKSTĪT atsauci].

² OV C [...], [...], [...]. lpp.

³ Likums par Augstāko tiesu, ko *Sejms* pieņēma 2017. gada 8. decembrī un Senāts apstiprināja [...].

⁴ Likums, ar kuru groza Likumu par parasto tiesu organizāciju un kuru *Sejms* pieņēma 2017. gada 12. jūlijā, publicēts Oficiālajā Vēstnesī 2017. gada 28. jūlijā.

⁵ Likums, ar ko groza Likumu par Valsts tiesu padomi un dažus citus likumus un ko *Sejms* pieņēma 2017. gada 8. decembrī un Senāts apstiprināja [...].

⁶ Likums, ar ko groza Likumu par Valsts tiesnešu un prokuroru skolu, Likumu par parasto tiesu organizāciju un dažus citus likumus un ko *Sejms* pieņēma 2017. gada 11. maijā, publicēts Oficiālajā Vēstnesī 2017. gada 13. jūnijā.

⁷ Komisijas 2016. gada 27. jūlija Ieteikums (ES) 2016/1374 par tiesiskumu Polijā; OV L 217, 12.8.2016., 53. lpp.

⁸ Komisijas 2016. gada 21. decembra Ieteikums (ES) 2017/146 par tiesiskumu Polijā, ar ko papildina Ieteikumu (ES) 2016/1374; OV L 22, 27.1.2017., 65. lpp.

⁹ Komisijas 2017. gada 26. jūlija Ieteikums (ES) 2017/1520 par tiesiskumu Polijā, ar ko papildina Ieteikumus (ES) 2016/1374 un (ES) 2017/146; OV L 228, 2.9.2017., 19. lpp.

- (4) Līdz ar Komisijas pamatoto priekšlikumu atbilstoši LES 7. panta 1. punktam tā 2017. gada 20. decembrī pieņēma vēl vienu ieteikumu par tiesiskumu Polijā. Tomēr Polija minētajā ieteikumā paredzētajā termiņā neveica ieteiktos pasākumus.
- (5) Tādējādi dialogs, ko Komisija kopš 2016. gada 13. janvāra risināja ar Polijas iestādēm atbilstoši ES tiesiskuma mehānismam, nav mazinājis iepriekš minētās bažas.
- (6) Eiropas Parlaments 2017. gada 15. novembrī pieņēma rezolūciju, kurā norādīja, ka pašreizējā situācija Polijā rada nepārprotamu risku, ka var notikt nopietni to vērtību pārkāpumi, kuras minētas LES 2. pantā.
- (7) Vairākas Eiropas un starptautiska līmeņa amatpersonas un organizācijas ir paudušas dziļas bažas par situāciju tiesiskuma jomā Polijā, tostarp Venēcijas komisija, Eiropas Padomes cilvēktiesību komisārs, Eiropas Tiesnešu konsultatīvā padome, Apvienoto Nāciju Organizācijas Cilvēktiesību komiteja, Apvienoto Nāciju Organizācijas īpašais referents jautājumos par tiesnešu un advokātu neatkarību, Eiropas Savienības Augstāko tiesu priekšsēdētāju tīkls, Eiropas Tiesu iestāžu padomju tīkls, Eiropas Advokātu un juristu biedrību padome, kā arī vairākas pilsoniskās sabiedrības organizācijas.
- (8) Padome 2018. gada [...] uzklauzīja Polijas Republiku atbilstoši LES 7. panta 1. punkta otrajam teikumam.
- (9) Neatkarīgi no dalībvalsts izvēlēta tiesu sistēmas modeļa LES 2. pantā nostiprinātais tiesiskums ietver prasības saistībā ar tiesu varas neatkarību, varas dalīšanu un juridisko noteiktību.
- (10) Bažas rada tas, ka iepriekš minēto nesen pieņemto likumu rezultātā tiesiskais regulējums Polijā vairs neatbildīs minētajām prasībām.
- (11) Tiesiskuma ievērošana ir ne tikai priekšnoteikums visu LES 2. pantā minēto pamatvērtību aizsardzībai. Tā ir arī priekšnoteikums visu to tiesību un pienākumu ievērošanai, kas izriet no Līgumiem, kā arī priekšnoteikums, lai radītu iedzīvotāju, uzņēmumu un valsts iestāžu savstarpējo uzticēšanos visu pārējo dalībvalstu tiesību sistēmām.
- (12) Tiesiskuma pienācīga darbība ir būtiska arī iekšējā tirgus pareizai darbībai, jo uzņēmējiem ir jābūt noteiktībai par to, ka pret tiem tiks īstenota vienlīdzīga attieksme saskaņā ar likumu.
- (13) Tiesiskuma ievērošana ir būtiska, lai nodrošinātu savstarpēju uzticēšanos tieslietu un iekšlietu jomā un jo īpaši, lai panāktu tiesu iestāžu efektīvu sadarbību civillietās un krimināllietās, kas balstās uz savstarpēju atzišanu.
- (14) Valsts struktūru lojālas sadarbības princips ir konstitucionāls priekšnoteikums demokrātiskā valstī, kurā valda tiesiskums.
- (15) Minēto iemeslu dēļ atbilstoši LES 7. panta 1. punktam būtu jākonstatē, ka ir droša varbūtība, ka Polijas Republika varētu nopietni pārkāpt tiesiskumu, kas ir viena no LES 2. pantā minētajām vērtībām,

IR PIENĒMUSI ŠO LĒMUMU.

1. pants

Ir droša varbūtība, ka Polijas Republika varētu nopietni pārkāpt tiesiskumu.

2. pants

Padome iesaka Polijas Republikai trīs mēnešu laikā pēc šā lēmuma paziņošanas veikt šādas darbības:

- (a) atjaunot Konstitucionālās tiesas kā Polijas Konstitūcijas garanta neatkarību un leģitimitāti, nodrošinot, ka tās tiesneši, priekšsēdētājs un priekšsēdētāja vietnieks tiek likumīgi ievēlēti un iecelti, pilnīgi īstenojot Konstitucionālās tiesas 2015. gada 3. un 9. decembra spriedumu, kas paredz, ka trīs tiesneši, kurus 2015. gada oktobrī likumīgi izvirzīja parlamenta iepriekšējais sasaukums, var sākt pildīt savus Konstitucionālās tiesas tiesneša pienākumus, un ka trīs tiesneši, kurus bez derīga juridiska pamata izvirzīja jaunais parlamenta sasaukums, neturpina ieņemt tiesneša amatu, pirms viņi nav atbilstīgi ievēlēti;
- (b) publicēt un pilnīgi īstenot Konstitucionālās tiesas 2016. gada 9. marta, 11. augusta un 7. novembra spriedumu;
- (c) nodrošināt, ka Likums par Augstāko tiesu, Likums par parasto tiesu organizāciju, Likums par Valsts tiesu padomi un Likums par Valsts tiesnešu skolu tiek grozīts, lai nodrošinātu tā atbilstību prasībām par tiesu varas neatkarību, varas dalīšanu un juridisko noteiktību;
- (d) nodrošināt, ka jebkāda tiesu sistēmas reforma tiek sagatavota ciešā sadarbībā ar tiesu iestādēm un visām ieinteresētajām personām, tostarp Venēcijas komisiju;
- (e) atturēties no rīcības un publiskiem paziņojumiem, kas varētu vēl vairāk iedragāt Konstitucionālās tiesas, Augstākās tiesas, parasto tiesu, tiesnešu — individuāli vai kopumā — vai visas tiesu sistēmas leģitimitāti.

Šis lēmums ir adresēts Polijas Republikai.

Briselē,

*Padomes vārdā —
priekšsēdētājs*